

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

[Tractatus de attributis, de visione beatifica, de scientia Dei ac de ejus
voluntate et providentia]

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Disp. V. De objecto visionis beatificæ

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77132)

vilceribus terra. Sicut ergo licet talis actio, ut po-
re accidens, secundum entitatem non adaequet
effectus illos, qui sunt entitates substantiales;
quia tamen per modum productionis, quate-
nus hac actio est reductio de potentia in actum,
& exercitium quoddam virtutis activa aqua-
lis, vel majoris perfectionis, ac est effectus, fit,
quod haec actio habeat sufficientem proportio-
nem, ut causa principalis per illam producat
principaliter effectum; ad hoc actio egreditur,
est perfectio principij, a quo actio egreditur,
non vero entitas accidentalis ipsius actionis. Ita
similiter in praesenti, ut comprehendatur ali-
quod objectum, attendendum est ad virtutem
principij intelligentis, a quo egreditur intel-
lectio, & quod reductur ad actum per intellecti-
onem, & si ipsum est aequale, vel superius res-
pectu objecti, intellectio ab ipso producta, & e-
gressa poterit esse comprehensio talis objecti,
etiam si actio sit accidens, & objectum substan-
tia. Sicut generatio, quamvis sit accidens, est
principalis productio substantialis effectus, quia
ipsa egreditur a causa principali habente princi-
pium, & sufficientem virtutem in ordine ad il-
lum effectum.

44. Ad ultimam datam Majori, & admissa pro nunc
opinionem illam probabili, quam in tractatu de
Angelis examinabimus, respondeo distinguen-
do Minorem; Modus cognoscens, aut cogniti-
onis Angeli inferioris non adaequat modum co-
gnoscibilitatis Angeli superioris, quantum ad ra-
tionem specificam immaterialitatis, concedo
minorem. Quantum ad gradum genericum,
nego Minorem, & consequentiam. Itaque juxta
probabilem illam sententiam, quae docet Ange-
lum inferiorem comprehendere superiorem, ad
comprehensionem sufficit adaequatio in imma-
terialitate cognoscens cum re cognita in gradu
generico immaterialitatis; quae aequalitas inter
Angelem inferiorem & superiorem invenitur,
cum uterque physicam materiam excludat, in qua
exclusionem gradus immaterialitatis Angelicae
consistit. Quod an verum sit, loco citato exami-
nabitur. Licet tamen admittatur, non sequitur
posse Deum a creatura comprehendi; quia haec ad
gradum divinae immaterialitatis nequit pertin-
gere, cum consistat in ratione actus puri exclu-
dendis omnem potentialitatem; omnis vero
creatura potentialitatem includat.

§. VI.

Corollaria notata digna.

45. Ex dictis inferes primò, rectè D. Thomam
hic art. 2. colligere a posteriori, quòd Beati
divinam essentiam comprehenderent, si in ea
omnes creaturas possibiles cognoscerent; licet
enim comprehensio non consistat essentialiter
in cognitione omnium effectuum, qui virtuali-
ter in causa continentur, sed in adaequatione po-
tentiae cum objecto in immaterialitate, seu in eo,
quòd tanta sit cognitio in ratione cognitionis,
quantum fuerit objectum in ratione cognosci-
bilis, ut supra ostensum est; tamen non stat co-
gnitio omnium in essentia divina, ita ut essentia
sit ratio ea cognoscendi; absque eo quòd illa
cognoscatur, quantum cognoscibilis est, ac pro-
inde comprehendatur. Sicut non stat cogno-
scere in principio omnes conclusiones virtuali-
ter in illo contentas, & illud non cognosci quò-
tum cognoscibile est, etiam intensivo, ut rectè
Tom. I.

A annotavit Ferrariensis 3, contra Gent. cap. 36. &
post illum Suarez lib. 2. de attributis cap. 29.
num. 13. Hinc est quòd apud SS. Patres, quos re-
fert Petavius lib. 7. theologicorum dogmatum
cap. 3. nomen comprehensionis frequentius ex-
plicari solet per hoc, quòd est cognoscere in cau-
sa omnia, quae in illa virtualiter continentur, quam
per hoc, quòd tanta sit cognitio in ratione cogno-
tionis, quantum est objectum in ratione cognos-
cibilis. Nulla ergo (ut objicit Herice in tractatu
de scientia Dei) est contrarietas in eo, quòd D.
Thomas hic art. 7. asserit requiri ad comprehen-
sionem, quòd cognitio in perfectione adaequetur
cum objecto, seu tanta sit in ratione cogno-
tionis, quantum est objectum in ratione cognosci-
bilis; & tamen articulo sequenti docet, sequi co-
prehensionem Dei ex cognitione omnium crea-
turarum possibilium in essentia divina tanquam
in causa; haec enim duo a deo inter se connexa
sunt, ut unum sequatur ex alio; subindeque nihil
mirum, quòd D. Thomas explicet comprehensio-
nem aliquando uno modo, aliquando alio.

Diff. 4.
Cap. 4.

Inferes secundò, Deum quatuor modis posse
dici incomprehensibilem: scilicet loco, tempore,
intelligentia, & amore. Loco, quia a nullo spa-
tio, vel loco creato, aut creabili circumscribi po-
test; sed ut ait Dionysius: *Omni magnitudinis extrin-
secus superfunditur, & supra expanditur, omnem com-
plectens locum, omnem excedens numerum, omnem tran-
siliens infinitatem.* Tempore, quia omnia excedit
tempora, & ut loquitur idem sanctus, *est omnium
avum & tempus, ante dies, ante avum, ante tempus.*
Cognitione, quia ut supra ostensum est, nullus in-
tellectus creatus, & creabilis potest ipsam co-
gnoscere, quantum cognoscibilis est. Denique
amore, quia omnem amorem excedit, ita ut nulla
mens creata ipsum pro dignitate, aut beneficio-
rum, quae nobis contulit, multitudine, & magni-
tudine amare possit. Unde egregie Bernardus:
*Cum ei don a vero quid quid sum, quid quid possum nonne
istud totum est, sicut stella ad Solem, gutta ad fluvium, la-
pide ad montem, granum ad acervum? Non habeo nisi
minuta duo, imò minutissima, corpus, & animam, vel
potius unum minutum, voluntatem meam; & non dabo
illam ad voluntatem illius, qui tantus tantillum tantis be-
neficiis praevenerit, qui totum se toto me comparavit? Pri-
ma incomprehensibilitas competit Deo ratione
immanentitatis. Secunda ratione aeternitatis;
Tertia ratione infinitatis, & summa immateria-
litate. Quarta demum ratione summæ boni-
tatis, & pulchritudinis.*

Cap. 9.
de divinis
nominibus.

Cap. 10.

Serm. de
quadru-
plici de-
bitis.

DISPUTATIO V.

De objecto visionis beatificae.

Cum actus specificentur ab objectis, non
potest plene & perfecte cognosci actus
beatificae visionis, nisi exponantur obje-
cta, quae per illam attinguntur. Haec autem du-
plicis sunt generis: quaedam enim sunt in Deo
formaliter, ut essentia, attributa, & relationes;
alia solum eminentè, ut creaturae possibiles, exis-
tentes, vel futurae, de quibus in hac dispu-
tatione agendum est, & breviter di-
scutiendum, an, & quomodo hæc
objecta per visionem bea-
tificam cognoscantur.

X

ARTI

ARTICULUS I.

An Beati videant omnia, quae continentur in Deo formaliter, nimirum essentiam, attributa, & relationes?

2. **N**egant Nominales, & quidam alij, existimantes omnia attributa non videri à Beatis. Fundamentum ipsorum est, quia attributa, quae respectum rationis ad creaturas important, ut omnipotentia, scientia, idea, ars, & similia non possunt quidditative cognosci, nisi creaturae existentes, & possibiles cognoscantur: Sed omnes creaturae existentes non videntur à Beatis, & repugnat illos videre omnes creaturas possibiles; alioquin divinam omnipotentiam comprehenderent, ut infra dicemus: Ergo Beati nec cognoscunt, nec cognoscere possunt omnia divina attributa.

Addunt, quod ideae in mente divina existentes sunt infinitae, & tot quot sunt effectus possibiles, ac proinde attingi nequeunt à lumine gloriae illustrante intellectum Beatorum, cum illud sit finitae virtutis & activitatis.

Dico tamen, Beatos videre omnia, quae sunt in Deo formaliter, & necessario, ut essentiam, attributa, & relationes. Ita D. Thomas hic art. 7. & 2. 2. quæst. 2. art. 8. ad 3. & communiter Theologi.

2. Probatur conclusio multipliciter. Primo ex Florentina in litteris unionis, ubi dicitur, quod Deus unus & trinus videtur à Beatis. Et 1. Joan. 3. *Cum apparuerit similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est*: Sed Deus est in se unus & trinus, justus, sapiens, misericors, omnipotens &c. Ergo ut talis videtur à Beatis; subindeque essentia, relationes, omniaque ipsius attributa ab illis cognoscantur.

Secundo, Cum visio beata sit merces fidei nostrae, per eam clarè cognoscimus in patria, quae nobis hic in via per eandem obscure revelantur; Sed per fidem obscure nobis revelantur ea, quae spectant ad divinam naturam, attributa & personas: Ergo illa per speciem & clarè Dei visionem nobis manifestantur in patria.

Tertio, Clara Dei visio, cum sit quidditativa, intuitiva, & beatificativa, se extendit ad ea, quae pertinent ad quidditatem & naturam Dei, & ad modum essendi illius: Sed attributa ad quidditatem Dei pertinent, & natura divina in tribus personis existit: Ergo visio beatifica attingit omnia, quae sunt in Deo formaliter, nimirum essentiam, attributa & relationes.

Denique, essentia divina, ut in se, est omne prædicatum divinum: Sed implicat Dei essentiam videri, & non cognosci ut est in se: Ergo implicat videri, & non cognosci pro ut est formaliter omne prædicatum divinum; subindeque implicat cognoscendum Deum intuitivè, formalitatem, vel prædicatum aliquod Dei necessarium latere. Unde

3. Ad fundamentum Nominalium dicendum est, quod ut videantur à Beatis illa attributa, quae respectum rationis ad creaturas important, sufficit quod cognoscatur ratio entis creabilis in communi, nec requiritur quod creaturae in particulari, quae sunt objecta tantum secundaria & materialia horum attributorum, cognoscantur, ut magis infra declarabitur.

4. Ad illud vero, quod additur de ideis in mente divina existentibus, dicendum est, quod licet Beati non videant, nec videre possint omnes ideas in mente Dei existentes, quia non vident omnes

A creaturas ideatas, & ab essentia divina exemplatas, nec possunt videre omnes creaturas possibiles: omnes tamen vident in Deo illud attributum, ratione cuius divina essentia est, vel esse potest exemplat omnium creaturarum existentium, aut possibilium: ideas vero in particulari quilibet beatus videt, juxta proportionem luminis gloriae, plures aut pauciores creaturas in particulari in divinis essentia representantis, ut etiam constabit ex infra dicendis.

ARTICULUS II.

An possit videri divina essentia sine attributis, & relationibus; aut attributa, & relationes sine essentia; vel una persona sanctissima Trinitatis sine alia?

Celebris est hæc difficultas, & controversia, quæ inter utriusque scholæ (Angelica scilicet, & Subtilis) Discipulos præcipuè versatur. Scotus enim, ejusque Discipuli, quos sequuntur Agidius à Præsentatione, Granadus, Salas, & Alarcon, docent non repugnare videri à Beatis essentiam divinam sine attributis, & personis; vel attributa & personas sine essentia; vel etiam unam personam sine alia, Oppositum tenet S. Doctor locis infra referendis, eique adherent omnes ejus Discipuli, & plures ex recentioribus. Unde fit

S. I.

Sententia negativa præfertur, & triplici conclusione statuitur.

Dico primò: Repugnat videri à Beatis divinam essentiam sine attributis & personis.

Probatur conclusio ratione fundamentali, quæ est virtualiter triplex, utpote desumpta ex triplici prærogativa, & excellentia visionis beatificæ; illa enim est cognitio intuitiva, quidditativa, & beatificativa: Sed ex hoc triplici capite repugnat divinam essentiam videri à Beatis non visis attributis & personis: Ergo &c. Major constat: Minor vero, quantum ad singulas partes, probatur. Et in primis, quod ex ratione intuitiva hoc repugnet, sic ostenditur. Cognitio intuitiva per hoc distinguitur ab abstractiva, quod hæc apprehendit objectum proportionatè ad caput intellectus, & distinguit illud, non ut est in se, sed tantum in habitudine ad ipsum intellectum; illa autem videt & intuetur objectum ut est in se à parte rei: Ergo cum Deus sit in se unus & trinus, & includat in se essentiam, attributa & relationes; repugnat illum videri, & intuitivè cognosci, nisi etiam videantur relationes & attributa.

Confirmatur: Cognitio intuitiva non terminatur ad solam naturam & quidditatem objecti, sed fertur in rem ut est in se subsistens, & existens à parte rei: Atqui natura divina subsistit, & existit in tribus personis: Ergo repugnat illam videri, & intuitivè cognosci sine illis. Unde D. Thomas 2. 2. quæst. 2. art. 8. ad 3. *Summa bonitas Dei secundum modum, quo nunc intelligitur per effectus, potest intelligi ab quo Trinitate personarum; sed secundum quod intelligitur in seipso, prout videtur à Beatis, non potest intelligi sine Trinitate personarum.*

Secunda etiam pars Minoris principalis laudatur: Visio beatifica, quatenus est cognitio Dei quidditativa, necessario debet terminari ad ea omnia,

omnia, quæ essentialiter & quidditative Deo conveniunt: Sed attributa divina essentialiter Deo conveniunt, cum ille sit ens per essentiam, & totam essentiam plenitudinem, omnesque perfectiones simpliciter simplices in se contineat: Ergo Deus quidditative cognoscitur, nisi ejus attributa cognoscantur. Præterea, divina essentia non potest quidditative cognosci, nisi cognoscatur ut fecunda, & communicabilis, non quomodo cunctæque, sed modo intellectuali, per emanationem Verbi, & productionem Spiritus sancti; nam in hoc maxime distinguitur à cæteris naturis creatis: At qui non potest hoc modo cognosci, nisi cognoscantur relationes, & personæ: Ergo illis non cognitis non potest quidditative cognosci.

8. Confirmatur primò: Deus non potest quidditative cognosci, nisi cognoscatur ut actus purus: Sed non potest cognosci ut actus purus non cognitis attributis & relationibus: Ergo non potest quidditative cognosci, nisi ejus attributa & relationes cognoscantur. Major constat, Minor probatur. Cum actus purus ad nihil sit potentia, sed omnia habeat in actu, implicat videri aliquid de actu puro in se, & non videri totum quia in ipso actu puro idem est totum & aliquid, & idem est latere aliquid, & totum: Ergo Deus non potest cognosci ut actus purus non cognitis attributis & relationibus.

9. Confirmatur secundò: Quando dux rationes ita se habent, ut una transcendentaliter includatur in alia, implicat quod una quidditative cognoscatur sine alia; quia non possunt quidditative cognosci, nisi cognoscatur talis transcendentia, quæ cum sit relatio quedam, vel saltem relationem imponet, non potest cognosci, nisi utrumque extreme cognoscatur: Sed essentia divina, cum sit actus purus & infinitus, transcendentaliter includitur in attributis & relationibus, ut ostendimus in tertia disputatione tractatus præcedentis, agentes de distinctione virtuali divinorum attributorum: Ergo implicat illam quidditative cognosci non cognitis attributis & relationibus. Unde D. Thomas 3. parte quæst. 3. art. 3. *Intellectus dupliciter se habet ad divina: uno modo ut cognoscat Deum sicuti est, & sic impossibile est, quod circumscriptur per intellectum aliquid a Deo, & quod aliud remaneat; quia totum, quod est in Deo, est unum, salva distinctione personarum.*

10. Denique probatur tertia pars Minoris principalis, & eadem repugnantia ex tertia prærogativa (scilicet ex ratione visionis, ut est beatitudo nostra) breviter demonstratur. Visio Dei, quatenus est nostra beatitudo, debet esse cognitio intuitiva, & terminari ad Deum ut est in se, juxta illud 1. Joan. 3. *Cum apparuerit, similes ei erimus* (scilicet in beatitudine) *quoniam videbimus eum sicuti est*. Ubi ponderanda est causalis illa quoniam, significat enim causam, seu rationem à priori, cui visio Dei sit beatifica, esse, quia terminatur ad illum, ut est in se: Sed visio Dei terminatur ad solam essentiam sine attributis, & personis, non esset cognitio Dei intuitiva, nec terminaretur ad Deum ut est in se à parte rei; cum Deus in se non solum sit unus, sed etiam trinus; nec solum essentiam, sed etiam attributa & relationes includat: Ergo non esset cognitio beatificativa.

11. Item, De essentia beatitudinis est quod sit cognitio perfecte quietativa intellectus: At si visio attingeret solam essentiam divinam, nec se ex-

tenderet ad attributa, & personas sanctissimæ Trinitatis, non esset perfecte quietativa intellectus: Ergo non esset cognitio beatifica. Major patet, beatitudo enim est perfecta quies & satietas omnium desideriorum, juxta illud Prophetæ Psalmo 16. *Satiabor cum apparuerit gloria tua*. Minor etiam videtur certa: Videns enim aliquam essentiam, naturaliter desiderat videre ejus proprietates, & affectiones, & modum, quæ illa subsistit, & existit; & non quietatur intellectus, donec illa omnia cognoscat: Sed attributa sunt veluti proprietates & affectiones divinæ naturæ; & illa (cum sit infinite fecunda, & communicabilis) subsistit in tribus personis sanctissimæ Trinitatis: Ergo si visio beata ad solam Dei essentiam terminaretur, nec se extenderet ad attributa & personas, non esset perfecte quietativa, vel satiativa intellectus creati, qui posset aliquid attributi, vel personæ visione in optare, & dicere cum Propheta, *Ostende nobis Domine misericordiam tuam*, vel cum Philippo, *Domine ostende nobis Patrem*.

Demum, Visio Dei, quatenus est beatificativa, debet terminari ad summum bonum, ipsumque reddere præsens intellectui beato, & ab illo possessum: Unde Moyse perenti visionem Dei facie ad faciem, Dominus respondit: *Ego ostendam tibi omne bonum*; & ipsa beatitudo definitur, *status omnium bonorum aggregatione perfectus*: Ergo illa, ut calice est, debet attingere omnem perfectionem, attributum, modum, & personalitatem divinæ naturæ, & quidquid actu, & formaliter in Deo est. Consequentia patet: tum quia summum bonum hæc omnia postulat, sive ut constitutiva, sive ut modificativa. Tum etiam, quia si aliquid eorum lateret, aliquid quod est in Deo, beatus non frueretur, & sic beatitudo non esset perfecta possessio, & fructus summi boni, nec status omnium bonorum aggregatione perfectus. Hæc ratio magis patebit ex dicendis in tractatu de beatitudine, ubi fere ostendimus, essentiam divinam sine personis non esse sufficiens objectum ad beatificandum hominem, subindeque sublata cognitione personarum, essentiam beatitudinis non posse subsistere. Unde ex ibi dicendis constabit, rationem istam demonstrare non solum de lege ordinaria, sed nec de potentia absoluta posse divinam essentiam videri non visis personis sanctissimæ Trinitatis.

Deo secundò: Repugnat etiam videri attributa & personas sine essentia.

Patet hæc conclusio ex dictis in præcedenti: cum enim essentia divina transcendentaliter includatur in relationibus & attributis eò fere modo, quo ratio entis includitur in suis modis, & proprietatibus (hoc enim habet Deus ratione suæ infinitatis, quod ens ratione suæ transcendentia) sicut repugnat quidditative cognosci modos & proprietates entis, non cognita ratione entis in eis imbibit; ita implicat quidditative cognosci relationes, & attributa divina non cognita essentia in eis transcendentaliter inclusa.

Præterea, In visione beatifica attributa & relationes non habent rationem objecti motivi, & speciei intelligibilis, sed sola natura divina: Ergo illa non cognita non possunt quidditative cognosci. Consequentia patet, nam cognitio necessariò dependet à specie intelligibili & objecto motivo. Antecedens vero probatur: Cum enim

Species intelligibilis effectivè concurret ad intellectionem, si relationes divinæ in visione beatifica haberent rationem speciei, personæ divinæ ratione suâ differentia relativæ possent operari aliquid ad extra effectivè; & sic operationes ad extra non essent indivisæ, & communes toti Trinitati, quod est contra communem Theologorum sententiam.

Dico tertio: Repugnat etiam unam personam sanctissimam Trinitatis videri sine alia.

15. Probatur primò ex verbis Christi ad Philip-pum. Joannis 14. *Philippe, qui videt me, videt & Patrem: non credo, quia ego in Patre, & Pater in me est.* Qui locus, licet varias habeat interpretati-ones, communior tamen apud SS. Patres est de visione beati Christi enim vult docere, quòd qui videt Filium, debet etiam necessario ipsum Patrem videre; quia sunt idem in essentia; undè cum hæc ratio in visione semper reperitur, dicendum est, quòd non solum secundum viam ordinariam, sed etiam extraordinariam, Pater non potest cognosci sine Filio, nec vicissim Filius sine Patre. Quare Augustinus 1. de Trinit. cap. 8. *si ergo audiamus, ostende nobis Filium, sive audiamus, ostende nobis Patrem tantundem valet; quia neuter sine altero potest ostendi.*

16. Probatur secundo: Repugnat unum relativum cognosci sine suo correlativo; nam relativa, ut docet Aristoteles, sunt simul natura & cognitio-ne: Sed divinæ personæ sunt relativæ; constituuntur enim per relationes, ut docetur in tractatu de Trinitate: Ergo non possunt cognosci sine suo correlativo. Undè Pater, ut generans, non potest cognosci sine Filio, quem generat, nec Pater & Filius, ut spirantes, sine Spiritu sancto, quem spirant. Et idem proportionaliter dicen-dum est de Filio, respectu Patris; & de Spiritu sancto, respectu Patris, & Filij.

S. II.

Solvuntur Objectiones.

17. Obijcies primò: Si repugnaret videri Deum sine attributis & personis, maxime quia visio beatifica est cognitio intuitiva, quidditativa, & beatificativa: Sed hæc non obstant: Ergo id non repugnat. Major constat ex dictis §. præcedenti, Minor vero probatur discutendo per singulas partes. Et in primis quòd ex ratione intuitivis non repugnet, sic ostenditur. Ad visionem intuitivam non requiritur, quòd videantur omnia prædicata, quæ sunt in objecto, etiam si identificentur inter se: nam quando à longè conspicimus aliquem venientem, videmus illum sub ratione viventis, vel animalis, & non discernimus, an sit homo vel equus, aut leo. Nec etiam requiritur quòd modus, quo objectum in se existit, vel subsistit videatur; sed sufficit quòd videatur ut existens; ut constat etiam in visu externo, qui videt omnes colores, nec tamen attingit modum inherentiæ, quo in subiecto existunt. Et corpus, seu humanitas Christi videbatur in terris, non tamè subsistentia increata Verbi divini, per quam exis-tebat. Item quantitas panis videbatur in Eucharistia, licet non videatur modus subsistentiæ, quo per se existit: Ergo ex ratione intuitivis non repu-gnat videri essentiam divinam sine personis.

Quod etiam id non implicet ex ratione quidditativa cognitionis, facile suadet. Nam perso-næ non sunt de ratione quidditativa Dei, cum de fide sit Patrem communicare Filio totam essen-

tiam, & omnia prædicata quidditativa, non tamè paternitatem: Ergo ex vi & ratione cog-nitionis quidditativa non repugnat Deum à Be-atis videri sine personis.

Tertio, Quod etiam id non repugnet ex ratio-ne visionis, ut beatificantis, sic potest suaderi: Seculæ, seu non visis personis, adhuc remanet Deus summum bonum, & finis ultimus, ac pro- undè objectum beatificum: Ergo ex vi visionis Dei, ut beatifica, non requiritur necessario vide-ri omnes personas. Consequentia patet, Anteece-dens vero probatur, Deus non habet à relatio-nibus, seu personis, quòd sit summum bonum, & ultimus finis, sed id habet ex eo, quòd est ens increatum, & infinite perfectum, & actus purus, quòd totum habet ex ipsa essentia absoluta: Ergo lectus personis adhuc remanet in Deo tota ratio summi boni, & ultimi finis.

Confirmatur primò: Deus creat, in quantum est unus, & omnipotens, non vero in quantum est trinus, & Pater, aut Filius, vel Spiritus sanctus: Ergo similiter beatificat, & unus in essentia, & non ut trinus in personis; ac proinde illarum cog-nitio ad beatitudinem non est necessaria.

Confirmatur secundo: Pater æternus in illo fi-gno, in quo intelligitur generare Filium, intelli-gitur beatus, cum beatitudo essentialiter illi cõve-niat: Sed pro illo signo nõdum intelligitur Fili-us (cũ ille producat, & accipiat esse divinum ex vitalis cognitionis) nec consequenter Spiritus sanctus, qui à Filio procedit: Ergo salvatur vera cognitio beatifica in Patre antecedenter ad pro-ductionem Filij, & Spiritus sancti; & sic ad bea-titudinem creamur, quæ est participatio increata, nõ est absolute necessaria cognitio personarum.

Ad objectionem respondeo concessa majori, negando Minorem, quantum ad omnes partes. Ad probationem primam dicendum est, quòd licet ad cognitionem intuitivam imperfectionem, qualis est visio corporea, non requiratur attingen-tia omnium eorum, quæ sunt in re visa, bene tamen ad cognitionem intuitivam perfectam, qualis est visio beatifica. Quæ ex intuitiva cog-nitione sensuum exteriorum, vel ex alia, quæ sit per medium creatum, non potest deduci efficax ar-gumentum ad probandum, non requiri ad visio-nem intuitivam Dei, quòd videantur omnia, quæ ad eum quidditatem, & modum essendi pertinet, ac proinde ejus attributa, & personæ: Ratio enim disparitatis triple assignari potest.

Prima se tenet ex parte potentia cognoscen-tis, oculus enim corporeus habet pro objecto ade-quato lucidum & coloratum, non autem ratio-nem specificam, aut individualè objecti: Ex quo fit, quòd visio corporea possit attingere aliquod objectum sub ratione lucidi, & colorati, non cog-noscendo illud secundum rationem specificam, aut individualè. Ex hoc etiam fit, quòd non sit necesse, quòd visa aliqua intuitivè videatur modus, quo illa subsistit, vel existit; & sic visa hu-manitate Christi, nõ erat necesse videri ejus per-sonalitate, & visã quantitate Eucharistia, non oportet quòd videatur modus subsistentiæ, seu perfectiæ, per quem existit: intellectus vero crea-tus habet pro objecto adequato ens sub ratione veri sub quo continentur omnia prædicata, tam constitutiva, quam modificativa, quæ sunt in re, quæ cognoscitur: undè si ejus cognitio sit perfecta, clara, & intuitiva (ut est visio beatifica) necessa-rio se extendit ad omne, quòd pertinet ad naturam & quidditatem objecti, & modum essendi illius.

Secunda

22. Secunda ratio disparitatis est, quia visio intuitiva rei creatæ fieri potest per aliquod medium, ut patet in visu externo, qui videt rem non sibi coniunctam, sed distantem per medium, per quod species emittuntur, scilicet per aërem; & quod medium illud potest turbari, vel obscurari, quia medium illud potest dari visionem intuitivam corpoream cum aliqua imperfecta, & obscuritate, & hominem certissime per illam de aliquo tantum prædicato, quod est in objecto, non de alio; v. g. quod sit corpus, & non quod sit vivens, vel animal. Secus est de visione beatifica, cum enim illa non fiat per aliquam speciem, vel imaginem, aut medium creatum, sed ipse Deus immediate per seipsum coniungatur intellectui; non potest ex hac parte obscurari, vel turbari hæc visio, ut videatur ratione illius unum attributum, & non aliud, vel natura sine attributis, & relationibus.

23. Tertia ratio disparitatis se tenet ex parte rei visæ, hæc enim est differentia inter Deum visum, & creaturas; quod creaturæ sunt potentiales, & compositæ ex materia, & forma, vel altem ex essentia & existentia; unde in illis quælibet pars, aut extremum componens, non est ipsum totum; & ideo potest stare, quod videatur unum, & non aliud ipsa enim limitatio, & distinctio, ac potentialitas, quæ est in creatura, occasionem & locum ad id præbet; verò Deus est actus purus, carens omni potentialitate, & compositione; unde omne, quod est in Deo, Deus est, & quodlibet eius attributum in se implicite continet naturam divinam, & omnia attributa; ex quo fit, quod repugnet videri aliquid Dei, & non videri totum quod est in Deo. Vel enim illud, quod videtur, est actus purus, vel potentialitatem habet? Si habet potentialitatem, non est Deus, nec divinum attributum, sed est creatura & finitum. Si autem est actus purus, ad nihil est in potentia, sed omnia alia attributa, implicite saltem, in se continet.

24. Ad probationem secundæ partis Minoris principalis dicendum est, personas divinas esse de conceptu quidditativo naturæ divinæ, non tanquam prædicata constitutiva illius, sed tanquam terminos, seu modos essentielles, & inæquatos, pertinentes ad ejus infinitam eminentiam, & fecunditatem; & ideo stat bene, totam naturam quoad omnia prædicata sui constitutiva communicari uni personæ, & non quoad modum aliquem relativum illi personæ oppositum, ut in tractatu de Trinitate latius exponemus.

25. Ad probationem tertiæ partis ejusdem Minoris, nego Antecedens; ad cuius probationem dicendum, quod licet Deus non habeat à relationibus, seu personis, quod sit summum bonum, non tamen id habet sine illis; sed ex eodem principio, quod est summum bonum (id est, quia est ens à se, & actus purus) est etiam infinite fecundus, & trinus in personis; & sic sine illis non est summum bonum, sicut nec Deus, nec actus purus; licet formalis ratio summi boni non sumatur à personis, sed à natura; sicut anima non habet à corpore, quod constituat hominem, tamen sine corpore illum non constituit. Ad do quod cognitio divinarum personarum, cum sit necessaria ad perfectè savandum intellectum beatum, ut supra ostendimus, pertinet ad perfectionem, & complementum beatitudinis.

26. Ad primam confirmationem, concesso Antecedente, nego Consequentiam, & Paritatem.

A Ratio disparitatis est, quia ratio causæ activæ, seu creativæ in Deo pertinet ad virtutem & potentiam divinam, quæ attingit & producit ea, quæ sunt extra se: hæc autem virtus & potentia coavenit Deo ratione essentia & omnipotentia, non verò ratione relationum, quæ cum non sint activæ ad extra, ad causalitatem esse activam non conducunt dando influentiam. Ratio autem ultimi finis & objecti beatificantis consistit in manifestatione Dei ut est in se juxta illud Christi Joannis 17. *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te Deum verum: Deus autem ut est in se non potest manifestari sine personis, cum in illis subsistat, & illæ sint termini purissimi, & actualissimi divinæ fecunditatis.*

B Ad secundam confirmationem respondet 27. Vazquez hæc disp. 48. num. 13. negando quod Pater æternus in illo signo, quo intelligitur generare Filium, intelligatur beatus: quia, inquit, nostrâ cogitat de præcinditur illud infans, & intelligitur ut Deus, sed non consideratur ut beatus.

At hoc est evidenter falsum. Tum quia in illo signo intelliguntur convenire Patri omnia essentialia: Sed beatitudo est aliquid essentialiale, & commune tribus personis: Ergo pro tali signo illa intelligitur convenire Patri. Tum etiam, quia pro illo signo notionali intelligitur Pater habere totum quod communicat Filio: Sed communicat illi beatitudinem increatam: Ergo tunc Pater intelligitur eam habere.

C Rejecta ergo hæc responsione, dicendum est cum Salmaticensibus, Patrem pro tali signo rationis esse & intelligi ut beatum, nec in illo signo videre suam essentiam non visâ personâ Filij, & Spiritûs sancti: quia hæc non est prioritas in quo, etiam cognitionis, sed solum prioritas à quo, seu originis. Nam cum persona Patris habeat necessariam connexionem cum personâ Filij, non est aliquod signum in quo fit, vel possit intelligi persona Patris, & non personâ Filij; aut in quo Pater sit producens, & non productus Filius: sed in quolibet signo, in quo intelligitur unus, debet intelligi alius, quamvis unus (scilicet Pater) debeat intelligi ut producens, & alius (nimirum Filius) ut productus.

D Secundo arguunt Adversarij hoc vulgari argumento. Non repugnat uniri, & communicari naturam, & non personam, vel unam personam, & non aliam communicatione & unione reali: Ergo neque intentionali, seu intelligibili; & sic poterit videri natura divina, non visis personis, vel una persona, non visâ aliâ. Antecedens patet, quia in generatione æterna Pater æternus communicat Filio divinam naturam, & non Paternitatem; & in Incarnatione persona Verbi unita est humanitati, & non persona Patris. Consequentia etiam videtur manifesta, quia cû visio sit magis extrinseca, quàm ipsa communicatio naturæ ad intra, vel unio cum humanitate in persona, magis potest præcindere illa, quàm ista, ut videatur unum, & non aliud. Unde sicut non obstante identitate naturæ cum persona, communicatur à Patre essentia divina, & non paternitas; & persona Verbi unitur humanitati, & non persona Patris: ita non obstante eadem identitate poterit videri persona Patris non visâ Filio; vel Spiritu sancto; aut essentia, non visis personis.

E Confirmatur: Quamvis eadem entitativè sit 29. species pro essentia, attributis & personis, hoc tamen non obstat, quin illa possit applicari intellectui beato ad representandum unum, & non

non aliud: sicut quamvis eadem sit entitas natura, & personæ in Verbo, illa tamen unitur, & applicatur humanitati in ratione personæ ad illam terminandam, non verò in ratione naturæ ad illam constituendam.

30. Ad objectionem, concesso Antecedente, nego Consequentiam, & paritatem. Ratio disparitatis est triplex. Prima, quia unio, & communicatio realis alterius formæ fieri potest sine unione, & communicatione eorum omnium, ad quæ dicit essentialem habitudinem, secus est de cognitione quidditativa, cum relativa (ut supra dicebamus) sine simul naturæ, & cognitione: unde licet paternitas non possit communicari Filio per generationem æternam, & in Incarnatione unio hypostatica facta fuerit ad personam Filij, non ad personam Patris; repugnat tamen unam videri sine alia.

Secunda ratio disparitatis est, quia in Patre essentia, & paternitas, & in Verbo subsistentia, & natura distinguuntur virtualiter in ratione communicabilis, & unitibilis, non tamen in ratione veri transcendentaliter, & visibilis: quia eadem essentia divina virtualiter indistincta habet rationem speciei intelligibilis respectu sui, & respectu attributorum, & relationum. Unde quamvis communicata essentia Filio paternitas non communicetur, & unita personalitate Verbi humanitati assumptæ, persona Patris non dicatur incarnata: repugnat tamen visa essentia divinæ non videtur relationes, & attributa.

Tertia ratio disparitatis est, quia visio beatifica est cognitio Dei ut est in se; & quia Deus ut est in se non potest manifestari quoad aliquid, & latere quoad aliud; eò quod manifestari aliquid actus puri, & manifestari totum, idem sit, ut supra dicebamus; implicat per visionem beatificam videri naturam, non vius attributis, vel Personis. Communicatio vero realis, si ve ad intra per processionem, si ve ad extra per unionem hypostaticam, non est communicatio Dei quomodocunque, sed juxta exigentiam, & capacitatem extremi, cui fit; & sic non fit sub omnimodo, & secundum omnia, quæ identificantur cum termino talis unionis, & communicationis, sed secundum quod illud extremum exigit, vel est capax. Unde in generatione æterna Pater æternus communicat Filio essentiam, & non paternitatem; quia cum hæc sit relativè opposita filiationi, Filius non est capax illius. Et in Incarnatione communicatur humanitati persona, & non natura; quia humanitas potest subsistere, & terminari per subsistentiam Verbi, non tamen intrinsecè constitui per ejus naturam.

31. Ad Confirmationem, negandum est antecedens: licet enim possit uniri essentia divina in ratione speciei, & non in ratione naturæ, vel subsistentiæ: tamen semel unita in ratione speciei (cum sit unio intelligibilis, & manifestativa Dei ut est in se) implicat uniri ad manifestandum aliquid, & non totum quod est in Deo: quia cum sit actus purus, in illo aliquo, quantumcunque minimo, omnia alia perfectio includitur; ac proinde repugnat Deum videri ut actum purum, & aliquam ejus perfectionem non manifestari, ut antea ponderatum est.

32. Objicies ultimum: Objectum primum potest videri sine secundario: Sed essentia divina est objectum primum visionis beatificæ; attributa verò, & relationes pertinent tantum ad objectum secundarium; Ergo potest videri divina

A essentia non visis relationibus, & attributis. Major videtur manifesta Minor verò constat ex dictis tractatu præcedenti, ubi ostendimus solam essentiam esse objectum primum, tam motivum, quam terminativum divinæ intellectus: attributa verò, & relationes pertinere solum ad objectum secundarium, unde cum visio beatifica sit participatio divinæ cognitionis, idem de illa sentiendum est.

Respondeo primo, distinguendo Majorem: Objectum primum potest videri sine secundario, quando non habet necessariam connexionem cum illo, concesso. Si sint inter connexa, & unum transcendentaliter includatur in alio, nego. Unde cum essentia divina sit necessariò connexa cum relationibus, & attributis, & in illis transcendentaliter includatur; quamvis relationes, & attributa pertineant ad objectum secundarium visionis beatificæ, repugnat tamen divinam essentiam sine illis videri.

Respondeo secundò: Relationes, & attributa non esse propriè objecta secundaria divinæ intellectus, nec proinde visionis beatificæ, quæ est ejus participatio: sed potius modos objecti formales, & primarij, qui se habent respectu essentia divinæ sicut sensibile commune respectu sensibilis proprii, v. g. quantitas, & figura respectu coloris. Unde sicut (juxta probabiliorè sententiam) repugnat oculum videre colorem sine extensione, & figura (ex quo inferunt Theologi, corpus Christi non posse videri in Eucharistia, cum in ea careat extensione locali, & figurâ) ita implicat intellectum beatum videre essentiam divinam sine personalitatibus, & attributis.

ARTICULUS III.

Quomodo visio beata penetret libera Dei decreta?

S. I.

D Præmittitur quod apud omnes est certum, & diffusivè resolutum.

SUPpono tanquam certum, Beatos videre in Verbo aliqua libera Dei decreta, licet non omnia. Ut enim infra dicemus, Beati vident in Verbo quæ pertinent ad statum proprium ipsorum: Atque multa decreta Dei libera pertinent ad ipsorum statum, ut ea, quæ versantur circa illorum salutem, vel eorum, qui ad illos pertinent: Ergo beati cognoscunt aliqua libera Dei decreta. Unde D. Bernardus loquens de beatitudine: *Quidni (inquit) videatur ibi cor Dei? Quidni ibi probetur, quæ sit voluntas Dei bona, & beneplacens, & perfecta? Patent viscera misericordie, patent cogitationes pacis, divinitus salutis, mysteria bona voluntatis &c.*

Quod verò omnia libera Dei decreta non videantur à Beatis, colligitur ex D. Thoma infra questione 57. articulo 5. ubi ait: *In visione beata angeli cognoscunt mysteria gratiæ, non quidem omnia, neque æqualiter omnes, sed secundum quod Deum voluerit eis revelare.* Ratio etiam id suadet: nam libera Dei decreta videri non possunt nisi contingantur objecta liberè volita, ad quæ terminantur, cum actus liber Dei constituat per cognitionem, vel terminationem activam ad creaturas, defectibilem sub ratione puræ terminationis,

nis, & indefectibilem sub ratione entitatis & perfectionis, ut dicemus in Tractatu de voluntate Dei: Sed omnia objecta liberè à Deo volita non cognoscuntur à quolibet beato, ut constat non cognoscuntur de quo dicitur Matth. 24. & Marcii 3. *De ultimo die iudicii nemo scit, neque Angeli in celo*: Ergo omnia decreta Dei libera non videntur à beatis.

Hoc præsupposito, inquirimus modum quo beati vident & penetrant libera Dei decreta: an ex vi visionis beatæ, & per ipsum lumen gloriæ, quo essentia divina manifestatur, vel ex aliquo alio lumine, aut revelatione divina, ad visionem beatificam subsecuta; Pro resolutione,

37 **D**ico, decreta Dei libera cognosci à beatis ex vi visionis beatæ, & lumine gloriæ, quo vident divinam essentiam, quatenus tale lumen habet vim revelationis, & manifestationis eorum quæ sunt in voluntate Dei. Est contra aliquos Recentiores, qui volunt illa non cognosci à beatis in verbo, & per lumen gloriæ, sed extra verbum per revelationem divinam. Est tamen la. Thomæ infra quæst. 57. art. 5. ubi sic ait: *Est autem alia cognitio quæ Angelos beatos facit, quæ vident verbum, & res in verbo; & hæc quidem visione cognoscunt mysteria gratiæ, &c.*

38 **E**adem veritas ratione suadetur. Lumen gloriæ ob suam eminentiam utrumque munus habet, & quidditative cognoscendi essentiam divinam, & manifestandi per modum revelationis ea quæ Deus liberè vult, & quantum, & quomodo vult, beatis manifestare: Ergo ex vi talis luminis beati cognoscunt in essentia divina libera Dei decreta. Consequentia patet. Antecedens probatur. Lumen gloriæ eminentius est lumine prophetico, & comparatur ad ipsum sicut lumen principiorum ad ea quæ ex principiis deducuntur, ut colligitur ex D. Thomæ: 2. quæst. 171. art. 2. ubi inquit: *Principium eorum quæ per prophetiam manifestantur, est ipse Deus, qui per essentiam non videtur à Prophetis, videtur autem à Beatis, in quibus huiusmodi lumen inest per modum forme permanentis & perfectæ, secundum illud Ps. 35. in lumine tuo videbimus lumen.* Sentit ergo quod lumen beatificum sic attingit divinam essentiam, quod attingit principium earum veritatum quæ videntur lumine prophetico per modum transeuntis: constat autem per prophetiam manifestari actus, liberos Dei, & ea quæ per decreta libera Deus vult: Ergo etiam lumen gloriæ, quatenus eminenter continet lumen propheticum, & habet vim revelationis, & manifestationis eorum quæ sunt in voluntate Dei, penetrat libera Dei decreta.

39 **P**robatur secundo conclusio, ex doctrina quam communiter tradunt Thomistæ in materia de locutione Angelorum: docent enim cum S. Doctore quæst. 9. de veritate art. 4. ad. 11. quod per eandem speciem, & per idem lumen, quo cognoscitur ipsa substantia, & voluntas Angeli loquentis, etiam cognoscitur ejus actus liber; per hoc solum quod ipse cogitatans velit ordinare cogitationem suam ad alterum, & hæc ratione tollere occultationem moralem, quam habet cogitatio cordis, ex eo quod libera est. Sic ergo in presenti dicimus, quod per ipsummet lumen quo beati cognoscunt naturam divinam, & quidquid ad quidditatem Dei pertinet, quod est lumen gloriæ; & per eandem speciem impressam, quæ quidditative repræsentat Deum, ejusque attributa (quæ est ipsamet Dei essentia,

Tom. I.

gerens vices speciei intelligibilis) supposita directione, & ordinatione Dei, quæ velit dirigere, & ordinare actum suum ad intellectum beati, cognoscet ejus decreta libera, sine distincti luminis infusione. Ex quo habes, essentiam divinam, uno modo esse speculum necessarium, alio liberum. Est enim speculum necessarium, quatenus seipsam manifestans, non potest occultare attributa & relationes, liberum vero, quatenus ex suis decretis, & ex creaturis existentibus, aut ex futuris contingentibus, potest hæc vel illa, ut libuerit, beatis manifestare.

§. II.

Solvuntur objectiones,

Objicies primò: Actus liber Dei, ut talis, non est minus occultus de se, quam actus liber creatus: Sed iste non potest cognosci ex sola penetratione, & cognitione quidditative voluntatis creatæ, ut constat in Angelo superiori, qui licet comprehendat intellectum, & voluntatem inferioris, ex vi tamen hujus comprehensionis non cognoscit ejus cogitationes & actus liberos, sed indiget novâ revelatione, seu manifestatione, quæ à Theologis locutio, aut illuminatio appellatur: Ergo similiter beati ex vi luminis gloriæ penetrantis divinam naturam & voluntatem, non possunt cognoscere ejus decreta, sine nova revelatione, seu novi luminis infusione.

Respondeo quod licet actus liber Dei non sit minus occultus, quam actus liber Angeli, & ideo non possit cognosci à beatis ex vi visionis divinæ essentiæ absolute; sicut nec potest cognosci actus liber Angeli ex sola penetratione, & comprehensione voluntatis angelicæ: sicut tamen, supposita directione, & ordinatione, quæ unus Angelus vult ordinare suum conceptum, & actum liberum alteri quem vult alloqui, statim ipsum lumen naturale intellectus angelici potest cogitationes cordis alterius Angeli penetrare, ut docetur in materia de locutione Angelorum. Ita etiam supposita divina ordinatione, quæ actus liber Dei dirigitur ad aliquem beatorum cui vult illum manifestare, lumen gloriæ quo voluntas & substantia Dei quidditative cognoscitur, attingit, & penetrat libera ejus decreta, sine nova revelatione, & absque novi luminis infusione. Unde hoc argumentum solum probat, libera Dei decreta non videri absolute, ex vi visionis divinæ essentiæ, sed suppositâ lege, & voluntate Dei, quæ vult ea beato manifestare: quæ manifestatio revelatio quædam est; non quidem extra verbum, sed in ipsomet verbo facta.

Objicies secundo: Si beati viderent decreta Dei ex vi visionis beatificæ, & luminis gloriæ penetrantis divinam naturam & voluntatem, sequeretur quod quilibet beatus videret omnes actus liberos Dei, vel quod nullum omnino videret: Neutrum potest dici, ut constat ex supra dictis: Ergo beati libera Dei decreta non vident ex vi visionis beatificæ &c. Sequela Majoris probatur: Vel enim actus liberi Dei necessariam habent connexionem cum divina essentia, quæ est objectum primum visionis beatificæ, vel non; Si primum dicatur, sequitur omnes actus liberos videri à quolibet beato; cum quilibet beatus videat omnia quæ habent necessariam connexionem cum natura & quidditate Dei. Si verò secundum affirmetur, sequitur nullum actu liberum videri à beatis, ex vi visionis beatificæ, cum ex vi illius, ea tantum videantur, quæ habent

Y

bent necessariam connexionem cum essentia A divina:

43 Confirmatur: Si actus liberi Dei videantur in essentia divina clarè visa, & ex vi luminis gloriæ eam manifestantis, sequitur quod ille qui perfectius videret essentiam divinam, & haberet intensius lumen gloriæ, plura etiam videret decreta libera voluntatis divinæ: Sed hoc est falsum, cum enim, ut infra dicemus, quilibet beatus videat in essentia divina omnia quæ pertinet ad ejus statum, ille qui habuit majorem curam in Ecclesia, & qui fuit. g. Summus Pontifex, vel Patriarcha alicujus Religionis, plura videbit decreta Dei, quam alter qui non habuit talem curam, in Ecclesia, quamvis sit magis beatus, & habeat intensius lumen gloriæ: Ergo &c.

Art. 7.

44 Ad objectionem respondeo negando sequentem Majoris. Ad probationem dicendum quod licet actus liberi Dei secundum entitatem, & realitatem increatam quam important, habeant necessariam connexionem cum divina essentia, ac proinde secundum hanc rationem videantur à quolibet beato, tamen secundum terminationem quam dicunt ad creaturas, non habent necessariam, sed liberam cum illa connexionem: unde sub hac ratione non videntur à beatis, propter necessariam connexionem cum divina essentia, sed quia sunt aliquid ad Deum pertinens, & manifestatum ex ordinatione divinæ voluntatis, huic vel illi intellectui beato.

Ex hoc patet responsio ad confirmationem: cum enim actus liberi Dei non videantur propter necessariam connexionem quæ iam habeant cum essentia divina, sed ex speciali manifestatione Dei dirigentis & ordinantis suum actum liberum ad intellectum uniuscujusque beati, illorum cognitio non debet proportionari, vel commensurari visioni essentia divinæ, & intensioni luminis gloriæ, sed prædictæ ordinationi, & manifestationi divinæ, quæ major, vel minor est, secundum diversitatem status, quem quilibet beatus habuit in Ecclesia militante: unde fieri potest quod minus beatus interdum plura decreta Dei libera videat in essentia divina, quam magis beatus.

ARTICULUS IV.

Utrum beati videant creaturas posibles in essentia divina tanquam in causa, & medio prius cognito?

§. I.

Premittuntur quæ apud omnes sunt certa, & referuntur sententia.

45 Suppono primò: Beatos ex vi status beatitudinis aliquas creaturas de facto cognoscere.

Probat hęc suppositio. Quia Joan. 17. dicitur: *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te Deum verum, & quem misisti Jesum Christum*: Constat autem, quod in Jesu Christo misso includitur non sola divinitas, sed etiam humanitas, quæ aliquid creatum est: Pertinet ergo ad vitam æternam, aliquid creatum cognoscere. Item Concilium Senonense in decretis fidei, damnando illum errorem, quod Sancti non orant pro nobis, & declarando quomodo Sancti cognoscant orationes nostras, ait: *Hæc facile intelligit, qui beatus pervium esse non ignorat, uni forme illud divinitatis speculum, in quo quidquid eorum interfit elucescit*. Unde communiter Theologi docent, pertinere ad unumquemque beatum, quod cognoscat ea quæ

spectant ad suum statum, ut colligitur ex D. Thoma 3. parte. quest. 10. art. 2. Inquirimus ergo modum quo beati creaturas in Deo cognoscunt: an videant eas in verbo, & in essentia divina tanquam in causa, & medio prius cognito, vel extra verbum, per species à Deo infusas, & ipsas creaturas immediatè se præsentantes; Quod ut magis declaretur,

Suppono secundò, Dupliciter aliquid posse cognosci ex vi visionis beatificæ: primò formaliter, secundò causaliter: formaliter in verbo videri dicitur, quod cognoscitur eadem visione & eodem lumine ac specie, quæ Deus ipse videtur, ratione alicujus connexionis quam habet cum illo. Causaliter verò, quando non cognoscitur formaliter per ipsam visionem beatam, nec per speciem incrementam, sed aliâ diversâ cognitione, per revelationem habitam extra verbum, & per species infusas, quæ dantur à Deo intuitu ipsius visionis beatæ, & ab ea derivantur, aut regulantur. Et hoc modo Theologi distinguunt in Christo & in beatis duplicem scientiam: unam beatam, per quam cognoscunt res in verbo, & in essentia divina clarè cognita; & aliam infusam, per quam vident res extra verbum, per species à Deo inditas.

Suppono tertio: Tribus modis posse contingere, quod plura objecta simul & eodem actu cognoscantur. Primò quia per eandem speciem repræsentantur, quamvis unum non sit ratio cognoscendi aliud. Sic Angelus potest simul, & unico actu cognoscere hominem, equum, & leonem: quia tres illæ nature, quamvis inter se diversæ, per eandem speciem illi repræsentantur, ut docetur in Tractatu de Angelis. Secundò plura objecta simul cognosci possunt, propter habitudinem quam unum dicit ad aliud, licet unum in alio non contineatur tanquam in causa. Sic relatio simul cognoscitur cum termino, eò quod relativa sint simul naturâ & cognitione. Tertio unum potest cognosci in alio, ratione connexionis, & dependentiæ quam habet ab illo: quo pacto quilibet effectus cognosci potest in sua causa. Et de hoc tertio modo cognoscendi creaturas in verbo, agimus in præsentibus, & inquirimus, an beati cognoscat creaturas posibles in essentia divina tanquam in causa, & medio prius cognito, ratione dependentiæ, & connexionis quam habent cum illa; Quæ difficultas applicari potest etiam creaturis existentibus, vel futuris: eadè enim est ratio de illis, ac de possibili-bus. In cujus resolutione, partem negativam tenet Vazquez hic disp. 50. cap. 6. quem plures ex Recentioribus sequuntur: affirmativam vero amplectuntur Thomistæ, & plures alii.

§. II.

Conclusio affirmativa statuitur.

Dico igitur: Beati vident creaturas posibles, in Deo tanquam in causa, & medio prius cognito. Ita D. Thomas hic art. 8. ubi sic ait: *Manifestum est, quod sic aliqua videntur in Deo secundum quod sunt in ipso: omnia autem alia sunt in Deo, sicut effectus sunt virtute in sua causa: sic igitur videntur omnia in Deo, sicut effectus in sua causa*. Quod nihil clarius, & expressius in favorem nostræ conclusionis dici potest.

Idem passim docent SS. Patres: Augustinus enim 1. de civit. cap. 7. hæc scribit: *Cognitio crea-*

vera in seipſa decoloratio est, ut ita dicam; quam cum in Dei ſapientia cognoscitur, velut in arte per quam facta est. Et cap. 9. ac 20. de Angelis loquens ſubdit: Iſtam quoque creaturam melius ibi, hoc est in ſapientia Dei, tanquam in arte per quam facta est, quam in ea ipſa ſciunt: ac per hoc & ſeipſos ibi melius, quam in ſeipſis. Item lib. 13. Confell. cap. 15. Non opus habent (inquit) ſuſpicere firmamentum, & legendo cognoſcere verbum tuum: vident enim faciem tuam ſemper, & ibi legunt ſine ſyllabis temporum, quid velit æterna voluntas tua. Similia habet D. Bernardus libro 5. de conſiderat. cap. 1. ubi loquens de gradu contemplationis, quò per inſpectum creaturarum ad Dei cognitionem aſcendimus: Hac ſcala (inquit) cives non egent, ſed exules. Et verè quid opus ſcala tenente iam ſolium? Creatura celi illa est, præſto habens per quod potius iſta intueatur. Videt verbum, & in verbo facta per verbum. Nec opus habet ex his que facta ſunt, factoris notitiam mendicare. Neque enim ut vel ipſa noverit, ad ipſa deſcendit, qua ibi illa videt, ubi longe melius ſunt, quam in ſe ipſis.

Idem probari ſolet in tractatu de Angelis ex Auguſtino libro 4. de geneſi ad litteram cap. 23. & 24. ubi duplicem creaturarum cognitionem in mente Angelorum diſtinguit: unam in verbo, quam *matutinam* vocat, & aſſerit in eo, tanquam per illud per quod facta ſunt, cognosci creaturas; quod idem est ac cognosci in verbo ut cauſa: alteram creaturarum in propria ipſarum natura, quam *reſperimam* appellat: Ergo juxta illius mentem, Angeli beati cognoscunt creaturas in Deo tanquam in cauſa.

50 Reſpondet Vazquez, quòd quando Auguſtinus aſſerit creaturas cognosci in verbo ab Angelis beatis, per cognitionem, quam *matutinam* appellat, non intendit creaturas cognosci in Deo proprie & ſecundum eſſe formale, ac proprias rationes & differentias; ſed improprie tantum, & ſecundum eſſe eminentiale quod habent in Deo, quatenus ſcilicet cognoscitur eminentia divina, ſeu ipſa creatrix eſſentia.

Sed hæc interpretatio violenta eſt, & aperte repugnat doctrinæ D. Thomæ. Primum patet, tum quia Auguſtinus loco citato de civitate Dei, aſſerit cognosci creaturam, per ipſam artem per quam facta eſt: Ergo cognoscitur quod fit, vel factum eſt. Sed creaturæ ſolum ſunt facta, ſecundum eſſe quod habent in propria natura, non verò ſecundum eſſe quòd habent in Deo, quod increatum eſt. Ergo cognoscitur in Deo ſecundum proprias rationes, & non ſolum ſecundum eſſe eminentiale quod habent in Deo, & ut ſunt creatrix eſſentia. Tum etiam, quia Deus ut continens eminenter creaturas, non proprie, ſed metaphoricè dicitur creatura: Ergo creaturas cognosci in verbo, ſecundum eſſe eminentiale, non eſt proprie, ſed metaphoricè tantum illas in verbo cognosci: At nihil cogit Auguſtinum in ſenſu metaphoricè interpretari: Ergo illa interpretatio non eſt legitima, nec Auguſtini menti conſona, ſed violenta & diſtorta. Unde Suarez dicit Vazquem, Dionyſium, Auguſtinum, & alios SS. Patres, aſſerentes creaturas in Deo ut in cauſa cognosci, magis ad arbitrium ſuum, quam ad illorum mentem interpretari.

51 Secundum etiam conſtat, nam D. Thomas infra quæſt. 7. art. 7. loquens de Angelis beatis, ſic ait: Non enim videndo verbum, cognoscunt ſolum illud eſſe rerum quòd habent in verbo, ſed illud eſſe quòd habent in propria natura: ſicut Deus per hoc quòd videt ſe, cognoscit eſſe rerum quòd habent in propria

Tom. I.

A natura. Quibus verbis S. Doctor non ſolum apertè docet Beatos in verbo cognoscere creaturas, ſecundum proprias rationes & differentias, & non tantum ſecundum eſſe eminentiale quod habent in Deo; ſed etiam rationem fundamentalem huius veritatis inſinuat, quâ poteſt breviter probari noſtra conſuſio.

Cognitio beatorum eſt exemplata à cognitione quâ Deus ſeipſum cognoscit, & illius imitatio ac participatio: Sed Deus cognoscendo ſeipſum, cognoscit creaturas poſſibiles in ſua eſſentia tanquam in cauſa: Ergo & beati videntes divinam eſſentiam, in ea tanquam in cauſa, illas cognoscunt, non quidem omnes, ſed aliquas, juxta menſuram ſeu intenſionem luminis gloriæ, quo Deum intuentur, ut infra declarabimus. Major eſt certa, Minor verò fuſe demonſtrabitur in Tractatu de ſcientia Dei, tum variis authoritatibus SS. Patrum, tum rationibus efficaciſſimis: unde brevitati ſtudentes, ne eadem læpius repetamus, probationes illas ad prædictum Tractatum de ſcientia Dei rejicimus, & ad locum citatum ſtudioſum Lectorem remittimus.

Diſp. 2.
art. 1.
q. 2.

§. III.

Solvuntur objectiones.

Contra iſtam conſuſionem objicit primò Vazquez: Cauſa non relata realiter ad eſſectum, nequit illum manifeſtare, nec habere rationem medii ducentis in cognitionem illius: Sed eſſentia divina non refertur realiter ad creaturas: Ergo nequit eas manifeſtare, nec habere rationem medii ducentis in cognitionem illarum.

52 Reſpondeo primò, Hoc argumentum cui præcipue confidit Vazquez, & in quo præcipuum robur ſuæ ſententiæ conſtituit, vel nihil, vel nimis probare; cum eadem difficultas curat de eſſentia divina, ut habet rationem ſpeciei & medii quo repræſentativi creaturarum, vel ut habet rationem ideæ & exemplaris reſpectu illarum, & nulla ſit ratio cur magis requiratur reſpectus realis in repræſentante objectivè, quam in repræſentante formaliter.

53 Secundo reſpondeo, negando Majorem: nam res abſoluta poteſt eſſe medium & ratio cognoscendi alias res diſtinctas, ſi ſit cauſa illarum, eaſque virtualiter ſeu eminenter contineat; eſſectus enim non cognoscitur in cauſa ratione relationis, cum hæc ſit poſterior extremis, ſed ratione realis continentia, quâ eſſectus quilibet in virtute ſuæ cauſæ continetur.

Dices: Sol, & alia corpora cœleſtia, eminenter continent res ſublunares, & inferiores; & tamen non poſſunt eas perfecte manifeſtare, nec habere rationem medii ducentis in cognitionem illarum: Ergo ſimiliter quamvis Deus eminenter contineat creaturas, non poteſt tamen illas perfecte repræſentare, nec eſſe medium in quo illæ à Deo, vel à beatis cognoscantur.

Reſpondeo negando Conſequentiam & paritatem. Ratio diſparitatis eſt evidens, Sol enim, & alia corpora cœleſtia continent res inferiores & ſublunares, continentia quadam eminentiali imperfectâ, & ſe extendente ſolum ad aliquam rationem communem & genericam, puta rationem viventis, vel corporis corruptibilis, quam per ſe primò attingunt in generationibus rerum inferiorum: Deus autem,

cum

Y 2

cum sit prima & universalissima causa, attingens per se primò rationem entis producibilis in omnibus rebus creatis, illas continentia eminentiali perfectissimâ, & se extendente non solum ad rationes communes & genericas, sed etiam ad differentias atomas & individuales, in quibus ratio entis creati transcendentaliter imbibitur, ut exposuimus Tractatu præcedenti agendo de perfectione Dei, & modo quò continet perfectiones creaturarum. Unde essentia divina perfectissimo modo manifestare potest creaturas possibiles, etiam secundum proprias earum differentias específicas & individuales, & habere rationem mediæ ad illas cognoscendas.

Diff. 4.
art. 2.

54. Secundò arguit Vazquez: Inter medium cognoscendi & rem cognitam debet esse necessaria connexio: At hæc non reperitur inter essentiam divinam & creaturas possibiles: Ergo illa intellectui Dei, aut beatorum, non potest deservire ut medium ad illas cognoscendas. Major est certa, Minorem verò probat Vazquez, primò quia non stat unum intrinsecè connecti cum alio, & non dependere ab illo: Sed essentia divina est omnino independens à creaturis possibilibus: Ergo cum illis intrinsecè non connectitur.

Secundò, Magis necessarium non potest cum minus necessario connecti: Sed Deus, utpote ens à se & per essentiam, magis necessarius est quàm creaturæ, quæ sunt entia ab alio & participationem: Ergo cum creaturis possibilibus connexionem non habet.

Tertiò, Videtur absurdum dicere, quòd si aliqua creatura jam existens, redderetur impossibilis, Deus non esset omnipotens, & consequenter non esset Deus: Ergo essentia divina cum possibilitate creaturarum non connectitur necessario.

55. Hoc argumentum, quod apud Vazquem, & alios Recentiores palmarium est, & ab illis tanquam demonstratio habetur, fuit à nobis convellitur in Tractatu de scientia Dei, ubi ostendimus Deum cum creaturis possibilibus intrinsecè connecti. Interim breviter respondeo, distinguendo Majorem: Inter medium cognoscendi & rem cognitam, debet esse necessaria connexio, per mutuam dependentiam utriusque extremi, nego. Per dependentiam in uno, & eminentiam in altero, concedo. Similiter distinguo Minorem: Inter essentiam divinam & creaturas possibiles non est necessaria connexio, dependentiæ ex parte utriusque extremi, concedo Minorem. Dependentiæ ex parte creaturarum, & eminentiæ ex parte Dei, nego Minorem. Unde ad primam probationem in contrarium, nego Majorem: essentia enim, ut radix proprietatum, est intrinsecè connexa cum illis, & tamen prout sic non est ab illis dependens, & unum relativum est cum alio connexum, licet non dependeat ab illo, alias simul naturæ & cognitione non essent.

Ad secundam nego etiam Majorem: veritas enim principiorum est magis necessaria, quàm veritas conclusionis, ut ex Aristotele docent communiter Dialectici; & tamen illorum veritas est intrinsecè connexa cum veritate conclusionis, alias in recta demonstratione possent præmissæ esse veræ, quamvis conclusio esset falsæ.

Ad tertiam nego pariter Majorem: Nam cum possibilitas rei non sit aliqua entitas realis & producta extra Deum, sed sola non repugnans, seu denominatio extrinseca proveniens à divina omnipotentia, tam formalis quàm radica-

li, & non possit tolli & cessare aliqua denominatione extrinseca in objecto, nisi incipiat tolli ex parte formæ à qua petitur: sicut esse visum in pariete non potest tolli, nisi cessante visione quæ est in oculo; possibilitas creaturarum tolli nequit, nisi destruendo in Deo omnipotentiam, tam proximam, quàm radicalem, unde emanat illa denominatio, ac proinde nisi destruat ipsa divina essentia. Sed de his futuri loco citato de scientia Dei.

Objicies tertiò: Si beati videndo divinam essentiam, in ea viderent aliquas creaturas possibiles, tanquam in causa, & medio prius cognito, viderent omnes; non enim est potior ratio, cur has potius quàm illas viderent, cum omnes æqualiter in divina essentia tanquam in causa eminentissimo modo contineantur; & cum lumen gloriæ illam manifestans sit ejusdem speciei in omnibus beatis: Sed hoc dici nequit, ut infra ostendemus: Ergo nec illud.

Respondeo negando sequelam Majoris. Licet enim divina essentia omnes creaturas naturaliter seu necessario contineat in virtute sua, sicque omnes quantum est de se representare possit; tamen hoc est respectu intellectus utentis illa representatione adæquatâ; si verò inadæquatè conjugatur intellectui, ob ejus improprietatem, inadæquatè etiam representabit ea quæ continet in virtute, ut habet D. Thomas quæst. 2. de veritate art. 4. ad 2. Sicut licet Sol contineat multos effectus, non tamen quilibet cognoscens Solem intuitivè aut quidditative, videt omnes effectus quos potest producere, quia virtus ejus cognoscitiva non adæquaturori cognoscibilitati Solis. Unde autem oriatur quòd in essentia divina clarè visa, hæc potius quàm illa creaturæ videantur à beatis, infra exponemus. Nunc breviter dico, hoc provenire ex diversitate luminis gloriæ, quod licet sit ejusdem speciei in omnibus beatis, in illis tamen diversos habet gradus intensiōis, & quòtò intensus est, tantò magis penetrat divinam omnipotentiam, & plures creaturas possibiles in ea cognoscit. Sicut licet lux visibilis sit ejusdem speciei, tamen cum intensiori luce plura videntur, quàm cum remissiori. Et licet Philosophia & alia scientiæ naturales in Petro & Paulo specie non distinguantur, tamen secundum diversam intensiōem, vel perfectionem, seu extensionem, diversas conclusiones & objecta attingunt.

Alia argumenta, quibus probat Vazquez, Deum non videre creaturas in seipso tanquam in causa, commodius in Tractatu de scientia Dei proponuntur & diluuntur.

§. IV.

Corollaria notari digna.

EX dictis inferes primò, quòd tantò plures creaturæ possibiles à beatis in verbo cognoscuntur, quòtò perfectius Deum vident. Ita D. Thomas hic art. 2.

Ratio est, quia beati, ut ostendimus, cognoscunt creaturas possibiles in verbo, & in essentia divina tanquam in causa: Sed quòtò perfectius causa aliqua cognoscitur, tantò plures effectus in ipsa cognoscuntur; sicut quòtò magis penetratur aliquod principium, tantò plures in eo videntur conclusiones: Ergo quòtò perfectius beati Deum vident, tantò plures creaturas possibiles in verbo cognoscunt. Unde D. Thomas 3. parte quæst. 10. art. 2. *Vnusquisque intellectus creatus,*

Diff. 2.
art. 1.

creatus, in verbo cognoscit, non quidem omnia simpliciter, sed tantò plura, quanto perfectius videt verbum.

88 Inferes secundo, beatos cognoscere in essentia divina tanquam in causa, non solum creaturas posibles, sed etiam existentes, & futuras; non quidem omnes, sed aliquas, juxta proportionem luminis gloriæ, quò illorum intellectus perficitur.

Probat: Etsi potentia divina absolute sumpta, per modum actus primi, non inferat existentiam aut futuritionem creaturarum, adjoined tamen decretò, necessario illam inferit, & necessario cum illis connectitur: Ergo sicut in illa nude sumpta, & veluti in actu primo considerata, cognoscuntur creaturæ posibles; ita in illa, ut determinata per decretum liberum, cognosci poterunt existentes, aut futura.

Confirmatur: Deus res futuras cognoscit in sua essentia, per liberum decretum suæ voluntatis determinata, ut ostendimus in Tractu de scientia Dei. Ergo eodem modo beatus poterit illas cognoscere; quandoquidem visio beatifica est divinæ cognitionis & scientiæ participatio.

89 Inferes tertio, hanc esse differentiam inter creaturas posibles, & existentes, vel futuras, respectu visionis beatæ, quòd cum creaturæ posibles habeant necessariam connexionem cum essentia divina, nullius creaturæ possibili visio (si talis creatura possit attingi ex vi luminis & visionis) dependet à peculiari aliqua directione seu manifestatione divina, sed juxta quantitatem luminis gloriæ, & penetrationis essentiæ divinæ, videntur creaturæ posibles respondentes ejusmodi penetrationi & lumine: at cum creaturæ existentes non habeant necessariam, sed liberam cum essentia divina connexionem, non dependent solum à lumine & penetratione divinæ naturæ, sed etiam ab ostensione consilii liberi Dei, ut antea exposuimus. Quapropter etiam illa creaturæ existentes vel futuræ, quæ ex vi visionis, & luminis secundum se considerati, hic & nunc possunt attingi, non attinguntur de facto, nisi manifestetur illa libera connectio cum essentia divina.

90 Inferes quartò, quòd cum dicimus beatos videre creaturas in Deo ut in causa, non intelligitur solum nomine causæ attributum omnipotentia, sed omnia attributa, quæ suo modo ad creaturarum productionem concurrunt: ut idea representando essentiam Dei ut imitabilem & participalem à creaturis, sapientia & ars dirigendo, voluntas applicando, justitia dando quòd cuilibet debetur & convenit, omnipotentia exequendo, & sic de aliis.

ARTICULUS V.

Utrum beati in verbo, vel extra verbum, omnes creaturas posibles cognoscere possint?

In hujus difficultatis resolutione, tres reperio Authorum sententias, duas extreme oppositas, & aliam mediam. Prima asserit omnes creaturas posibles à beatis videri posse, non solum extra verbum, per species à Deo infusas, sed etiam in verbo, & in essentia divina tanquam in causa. Ita Alensis, Scotus, Durandus, & alii, qui non solum id non repugnare existimant, sed etiam asserunt, animam Christi omnia possible in verbo per essentiam beatam de facto cognoscere. Secunda negat totam collectionem possibilem, sive in verbo, sive extra verbum, posse à beatis cognosci. Ita docent plures Theologi tam domestici, quam extranei. Tertia sententia

A inter illas duas extremas media, docet impossibile quidem esse quòd omnes creaturæ posibles in verbo cognoscantur, non repugnare tamen eas extra verbum, per scientiam infusam, à Christo, & aliis beatis cognosci. Ita illustrissimus Dominus Godoy, Episcopus Oxoniensis, in manuscriptis Tractatibus de scientia Christi.

§. I.

Prima difficultas resolvitur.

Dico primò: Beati non possunt in verbo, seu in essentia divina tanquam in causa, omnes creaturas posibles cognoscere. Ita D. Thomas hic art. 2. & 3. contra Gentes cap. 56. quibus locis hanc rationem fundamentalem nostræ conclusionis insinuat.

Cognitio omnium possibilem in divina essentia cognita, est divinæ essentiæ comprehensio: Sed implicat intellectum creatum Dei essentiam comprehendere: Ergo & omnia possible in divina essentia cognoscere. Minor patet ex supra dictis, Major verò sic ostenditur. Eo modo unum in alio cognoscitur, quò in illo continetur. Sed creaturæ continentur in Deo, ut effectus in causa: Ergo in illo cognoscitur, sicut effectus in causa: Atqui cognitio omnium effectuum in aliqua causa cognita, ex vi cognitionis illius, est causæ comprehensio: Ergo cognitio omnium possibilem in divina essentia cognita, est divinæ essentiæ comprehensio. Minor sumpta probatur. Quando perfectius cognoscitur causâ, tantò plures effectus cognoscuntur in illa: Ergo non possunt omnes effectus alicujus causæ cognosci ex vi cognitionis causæ, nisi in causa cognita omni perfectione possibili: Sed cognitio causæ perfectæ omni perfectione possibili, est illius comprehensio: Ergo cognitio omnium effectuum in aliqua causa, est ipsius comprehensio.

Respondet Scotus, falsum esse id quòd D. Thomas assumit pro fundamento, nempe res cognosci à Deo, sicut effectus in causa: non enim sic cognoscuntur, sed sicut res in speculo voluntario, ut docet Augustinus libro de videndo Deo; ac proinde, quamvis ex cognitione omnium effectuum in causa, sequatur causæ comprehensio; ex cognitione tamen omnium possibilem non sequitur comprehensio Dei.

Sed contra primò: Eodem modo beati cognoscunt creaturas in essentia divina, quò Deus illas in seipso contempletur, cum visio beatifica sit participatio divinæ cognitionis: Sed Deus in seipso tanquam in causa, & non solum tanquam in speculo, cognoscit creaturas, ut passim docent SS. Patres, quos referemus in Tractu de scientia Dei: Ergo beati cognoscunt creaturas in essentia divina tanquam in causa, & non solum velut in speculo.

Secundò, Ex Augustino, 10. de civit. cap. 7. Angeli beati per cognitionem, quam vocat *matutinam*, cognoscunt creaturas in essentia divina velut in arte per quam facta sunt: Atqui ars non habet rationem speculi, sed causæ efficientis respectu artefactorum: Ergo beati non cognoscunt creaturas in essentia divina, velut in speculo, sed tanquam in causa.

Tertio, Res sunt in Deo proprie ut in causa, metaphoricè autem in illo sunt ut in speculo: Sed res cognoscuntur in aliquo eo modo quò sunt in illo: Ergo creaturæ cognoscuntur à Deo proprie ut in causa, metaphoricè autem tanquam in speculo. Minor patet, Major etiam,

quantum ad primam partem, est evidens, Deus enim cum omni proprietate est causa creaturarum. Probatur verò quantum ad secundam, ratione quam innotuit D. Thomas quæst. 12. de verit. art. 4. Speculum accipit species à rebus representatis: Deus autem rerum species continet, non per resultantiam ex illis, sed ante illas à se: Ergo propriè speculum creaturarum non est, sed tantum metaphoricè, quatenus cum speculo convenit in representando distinctè & in particulari objecta quæ in ipso representantur. Et in hoc sensu intelligendus est Augustinus, cum libro citato de videndo Deo, docet creaturas cognosci in Deo, velut in speculo.

Respondent alii. Quòd quavis creatura possibile in essentia divina tanquam in causa cognoscantur, cognitionem tamen omnium possibilium in divina essentia cognita, non esse, nec inferre comprehensionem intensivam illius, sed tantum extensivam: licet autem implicet divinam essentiam intensivè comprehendi ab intellectu beato; non tamen ab illo comprehendi extensivè, neque id Scripturæ vel SS. Patribus dissonum est.

Verum hæc solutio quam ex Aureolo apud Capreolū desumpserunt Recentiores, vim rationis D. Thomæ nõ infringit: licet enim (ut rectè observavit Ferrarientis, contra Gent. c. 56.) ex cognitione omnium possibilium in seipsis, tantum inferatur cognitio perfectissima causæ extensivè; tamen nõ stat cognitio omnium in essentia divina, ita ut essentia sit ratio cognoscendi, absque eo quòd illa cognoscatur, quantum cognoscibilis est extensivè, ac proinde comprehendatur. Sicut non stat cognosci in principio omnes conclusiones virtualiter in illo contentas, & illud non cognosci, quantum cognoscibile est, etiam intensivè.

Confirmatur: Non potest penetrari virtus infinita, & infinite participabilis, sine infinita claritate & intensione. cum hæc sola sufficiat ad penetrandum omnem modum quòd virtus illa infinita participabilis est; tantò liquidè majus seu intensius lumen gloriæ requiritur, quantum plures creaturæ possibile in divina essentia & omnipotentia cognoscuntur: Ergo ad exhibendam & penetrandam infinitam rerum possibilium, quæ in Dei essentia & potentia latent, collectionem, lumen gloriæ infinite intensum requiritur. Unde D. Thomas hic art. 7. ex eo probat impossibile esse Deum comprehendi ab intellectu creato, quòd lumen gloriæ creatum, in quocumque intellectu creato receptum, nõ possit esse infinitum.

§. II.

Solvuntur objectiones.

Obijciens primò: Quidquid Deus potest facere, est minus quam ipse Deus, subindeque facilius potest à beatis cognosci: Sed Deus potest videri, & de facto videtur à beatis: Ergo à fortiori tota rerum possibilium collectio potest à beatis in verbo cognosci.

Respondeo quòd licet omnium possibilium cognitio extra verbum sit quid minus, quam ipse Deus, ut cognoscibilis; omnium tamen possibilium collectio, non ut in se cognoscenda, sed ut cognoscenda in verbo, non est quid minus quam ipse Deus, in ratione intelligibilis; quia prout sic, ipsius Dei intelligibilitate intelligibilis constituitur. Solutio est D. Thomæ hic art. 8. ubi sibi hoc argumentum objicit: Qui intelligit quod est majus, potest intelligere minima, ut dicitur 3. de anima: Sed omnia quæ Deus facit vel facere potest, sunt minus, quam ejus essentia: Ergo quicumque in-

tellegit Deum, potest intelligere omnia quæ Deus facit, vel facere potest. Et sic respondet: Ad tertium dicendum, quòd licet majus sit videre Deum, quam omnia alia: tamen majus est videre sic Deum, quòd omnia in eo cognoscantur, quam videre sic ipsum, quòd non omnia, sed pauciora, vel plura cognoscantur in eo. Iam enim ostensum est, quòd multitudo cognitorum in Deo, consequitur modum videndi ipsum, vel magis perfectum, vel minus perfectum.

Obijciens secundò cum Durando: Intellectus creatus clarè videns Dei essentiam, necessariò videt in ipsa, omnia quæ naturaliter representantur: Sed essentia divina representat naturaliter omnes creaturas possibile: Ergo intellectus creatus clarè videns Dei essentiam, in ea cognoscit omnes creaturas possibile. Major videtur certa, Minor verò sic ostenditur. Divina essentia representat creaturas possibile, ut causa, ratione omnipotentia, ut habentis virtutem productivam, non verò ut actu producentis: Seu vis productiva naturaliter illi convenit: Ergo naturaliter representat omnes creaturas possibile.

Respondeo distinguendo Majorem: Necessariò cognoscit omnia quæ divina essentia naturaliter representat intellectui creato ipsam vidente, concedo Majorem. Omnia quæ naturaliter representat intellectui divino, non verò ipsi intellectui creato, nego Majorem, & sub eadem distinctione Minoris, nego Consequentiam.

Explicatur solutio: Licet essentia divina, quantum est de se, possit omnia possibile representare, & de facto ea representet intellectui divino cui unitur adæquatè, ea tamen non representat nec representare potest intellectui beatorum, quia est impedimentum ex parte intellectus creati, nimirum limitatio activitatis, & luminis, juxta cujus proportionem unitur divina essentia in ratione speciei, & in ratione objecti; unde ut ipsi adæquatè, & ut representans totam collectionem rerum possibilium uniretur, requireretur lumen gloriæ infinite intensum, quòd in intellectu creato & finito recipi nequit, cum inter perfectivum & perfectibile nequeat esse proportio. Unde, ut supra dicebamus, D. Thomas hic art. 7. probat nullum intellectum creatum posse Deum comprehendere, quia lumen gloriæ creatum, in quocumque intellectu creato receptum, non potest esse infinitum.

Obijciens tertio: Si beati non possent in verbo omnia possibile cognoscere, maximè quia Dei essentiam & omnipotentiam comprehenderent: Sed ex cognitione omnium possibilium in verbo, non rectè inferitur comprehensio divinæ essentia & omnipotentia: Ergo &c. Major continet præcipuum fundamentum nostræ sententia, Minor verò, in qua est difficultas, probatur primò, Beati cognoscunt terminum adæquatam potentia generativæ Patris, nempe Filium ab illo productum, & tamen talem potentiam non comprehendunt: Ergo similiter licet terminum adæquatam omnipotentia Dei, totam scilicet collectionem rerum possibilium cognoscerent, illam tamen propterea non comprehenderent.

Secundò, Anima Christi videt in verbo omnia quæ Deus cognoscit per scientiam visionis, ut docet D. Tho. 3. p. quæst. 10. art. 2. ad 2. & tamè talem scientiam non comprehendit: Ergo similiter, quamvis videt in verbo omnes creaturas possibile, divinam omnipotentiam, vel scientia simplicis intelligentia non comprehenderet.

Tertio, Beati, de absoluta potentia, possunt cognoscere

gnoscere omnia possibilium extra verbum, & in seipsis, ut dicemus §. sequenti; & tamen Deum comprehendere nequeunt; ut supra ostensum est: Ergo ex cognitione omnium possibilium non recte inferitur Dei comprehensio.

68 Respondeo concessa Majori, negando Minorem, & ad primam ejus probatorem nem dicendum est, ad comprehendendam aliquam virtutem aut potentiam, non sufficere attingere quomodo cūque terminū ejus adæquatam, sed requiri quoddam modo & rationes, quæ ad ipsam pertinent: unde licet beatus videndo Verbum Divinum, videant terminum adæquatam potentia generativa Patris; quia tamen illum non vident adæquatam, & penetrando omnem ejus eminentiam, omnesque rationes cognoscibilitatis, quæ sunt in ipso (qualis est v. g. ratio ideæ & exemplaris omnium creaturarū existentium, futurarum, & possibilem, quam habet ex vi suæ originis) potentiam generativam Patris ætærii a quo procedit, non comprehendunt. Si autem beatus videret omnes creaturas posibles in verbo, adæquatū terminum divinæ omnipotentia cognosceret adæquatam, & quantum ex natura sua cognoscibilis est: quod patet ex eo quod Deus aliquid amplius de sua potentia non potest cognoscere, alioquin falsa esset ejus cognitio, cum ultra collectionem omnium possibilem non refter nisi impossibile.

Ad secundam, concessa Antecedente, nego Consequentiam, & paritatem. Ratio disparitatis est quia creaturæ existentes, aut futurae, non sunt terminus adæquatam scientia visionis, cum per eandem scientiam plures alias Deus possit producere, & videre, collectio verò creaturarum possibilem est terminus adæquatam divinæ omnipotentia, cum ultra illam nihil aliud possit à Deo produci nec cognosci ut possibile, per scientiam simplicis intelligentia.

Ad tertiam dicendum, quod licet ex cognitione omnium possibilem extra verbum, non recte inferatur Dei comprehensio, bene tamen ex cognitione illorum in verbo, seu in essentia divina ut in causa. Ratio verò discriminis evidens est, si enim omnia possibilium videntur in verbo cognoscuntur in illo ut in causa, & principio à quo derivantur, & ita virtus productiva ipsius adæquatam cognosceretur, si autem extra verbum, & in seipsis cognosceretur, licet videretur totū quod Deus potest producere, materiter, & in se, non tamen in suo principio & causa, & ut derivatur à virtute sui productiva; & ita ipsa virtus productiva non videretur, licet videretur res quæ esset terminus ejus: dū autem virtus productiva causa non videtur, ipsa causa non comprehenditur, ut magis patebit ex dicendis articulo sequenti.

Alia argumenta quæ contra istam conclusionem fieri possunt, proponuntur & solventur in Tractatu de Incarnatione, cum agemus de scientia beata animæ Christi. Unde ad hunc locum Lectorem remittimus, ut plenior hujus difficultatis resolutionem habere possit.

§. III.

Alia difficultas expeditur.

Dico secundò: Non implicat totam possibilem collectionem extra verbum quidditative cognosci.

69 Probatum primò ex D. Thoma quæst. 20. de verit. art. 5. ubi docet anima Christi non cognoscere per scientiam beatam omnia possibilem, & in contrarium sibi primò hoc argumentum objicit: *Quicumque scit majus, potest scire minus: Sed Deus*

A est majus, quàm quidd quid potest facere: Ergo cum anima Christi cognoscat Deum, multò magis potest cognoscere, quidd quid Deus potest facere. Cui argumento sic respondet: Ad primum dicendum quod quidd quid Deus potest facere, est minus quàm ipse Deus, & facilius posset ab anima Christi cognosci, si anima Christi per se offerretur quidd quid Deus potest facere, sicut per se ei presentatur ipse Deus: nunc autem ea quæ potest facere Deus, non offeruntur anima Christi in seipsis, sed in verbo, & ideo ratio non sequitur. Ex quibus verbis manifestè colligitur, D. Thomam sentire, nullam esse implicanciam in hoc quod tota possibilem collectio extra verbum cognoscatur. Tum quia si id implicaret, non debuisset dicere, quod cognitio omnium possibilem extra verbum esse facilior cognitione Dei, sed quod esset impossibilis & repugnans. Tum etiã quia quod ab anima Christi de facto tota possibilem collectio non cognoscatur, reducit ad hoc quod ei de facto non offertur: At si omnium possibilem cognitio extra verbum contradictionem involveret, carentia cognitionis illorum in anima Christi, melius ad implicanciam seu impossibilitatem cognoscendi totam possibilem collectionem reduceretur, quam ad hoc quod de facto ei non represententur omnia possibilium collectivè: Ergo sentit D. Thomas, non implicare totam possibilem collectionem extra verbum cognosci.

B Probatum secundò conclusio, convellendo duo præcipua adversæ sententia fundamenta. Si cognitio omnium possibilem in seipsis, & extra verbum implicaret, maxime quia talis cognitio esset comprehensiva Dei, & infinita, utpote ad objecta infinita terminata: Sed neutrum tali cognitioni competeret: Ergo illa contradictionem non implicat. Major continet præcipuum fundamentum adversæ sententia; Minor verò quoad utramque partem suadet. Et in primis quod ex cognitione omnium possibilem extra verbum non sequatur Dei comprehensio, sic ostenditur. Comprehensio causa non inferitur, nisi ex cognitione suorum effectuum in ipsa, & ex ipsa; nisi enim isto modo cognoscatur, non cognoscitur causa, quantum cognoscibilis est, quod ad illius comprehensionem requiritur: Ergo cognitio omnium possibilem in seipsis nec est comprehensiva divinæ omnipotentia, nec illius comprehensionem infert.

C Quod verò talis cognitio non deberet esse infinita, probatur ex D. Thoma 3. p. quæst. 10. art. 3. ad 2. ubi docet scientiam cōprehensivam infiniti per essentiam, necessariò esse infinitam; infiniti verò aliter, v. g. multitudine, finiti tamen secundum essentiam, scientia non esse necessariò infinitam; sed quod scientia finita vel infinita sit, ex finitate vel infinitate proprii objecti: proprium autem objectum intellectus est quidditas sub ratione quidditatis; & ideo si quidditas est finita, quamvis habeat aliam infinitatem, scientia talis quidditatis non est necessariò infinita. Unde sic licet arguere: Sola cognitio infiniti secundum essentiam, est necessariò infinita, si comprehensiva sit: Sed omnium possibilem collectio non est infinita secundum essentia: Ergo cognitio totius collectionis possibilem non est necessariò infinita.

D Confirmatur & magis illustratur hæc ratio, juxta D. Thomam citatum, omnia individua sub aliqua specie cōtenta, quantum vis sint infinita, possunt cognosci per finitam cognitionem, quia cōveniunt in quidditate specifica, limitata, & finita; & juxta eundem S. Doctore quæst. 20. de verit. art. 4.

art. 4. ad 7. qui cognosceret per naturam generis infinitas species contentas sub tali genere, finitâ cognitione cognosceret, quia licet species essent multitudinè infinita, continerentur tamen sub natura finita: Sed omnes creaturæ possibilès, etsi sint multitudinè infinita, continentur tamen sub ratione entitatis & quidditatis finitæ: Ergo possunt cognosci per cognitionem finitâ.

72 Dices: Individua convenire univocè in natura speciei, & species in natura generis, quæ est univocè quidditatis finitæ; & ideo possunt per unam cognitionem finitam attingi: omnia autem possibilia non conveniunt univocè in aliqua una natura, ens enim creatum, quod tantum est illis superius, non habet unitatem univocam; unde non est una quidditas, sed omnium quidditatum aggregatio seu collectio, subindeque nequit unam cognitionem finitam terminare.

Sed contra: Licet ens creatum in essendo solum gaudeat unitate analogâ, in ratione tamen objecti sufficientem habet unitatem, ut unam possit cognitionem terminare: Ergo solutio est nulla. Antecedens probatur: Non obstante unitate tantum analogâ quam habet in ratione entis, habet in ratione cognoscibilis unitatem sufficientem ut unam potentiam intellectivam, & unum Metaphysicæ habitum terminet: Ergo pariter sufficientem unitatem habet in ratione objecti cognoscibilis, ad terminandam & specificandam unicam cognitionem.

Ex quo impugnatum manet aliud Adversariorum fundamentum: existimant enim implicare totam possibilem collectionem extra verbum quidditative cognosci, eò quod ad illam requirentur infinitæ species in actu, quæ sunt impossibiles; vel saltem una quæ esset infinite perfecta, ut pote quæ totum genus entis creabilis repræsenteret, quam etiam dari repugnat. Patet, inquam, ex dictis hujus rationis inefficacia: In primis enim quod ad cognoscenda extra verbum omnia possibilia, non essent necessariae species infinitæ, constat: si enim non obstante unitate analogâ, quam ens creatum & creabile habet in ratione entis, habeat in ratione cognoscibilis sufficientem unitatem ad terminandam & specificandam unicam cognitionem, illam etiam habebit, ut per unicam speciem, intellectui creato repræsenti possit.

73 Quod verò species omnia possibilia repræsensans, non deberet esse entitative infinita, etiam ex dictis colligitur: sola enim infinitas objecti in ratione quidditatis, arguit infinitatem in specie, sicut sola hæc infinitas infert infinitatem cognitionis, ut ex D. Thoma supra vidimus: Sed collectio possibilem, etsi coalescat ex quidditatibus infinitis multitudinè, non est infinita in ratione quidditatis: Ergo ex infinita multitudinè rerum possibilem, non rectè colligitur infinitas entitativa in specie quidditativa illius.

Confirmatur: Species repræsensans infinitas alicujus generis species, entitative infinita non est, quia omnes continentur sub uno genere quidditative suo, ut docet S. Doctor loco supra citato ex quæstionibus disputatis: Sed omnes creaturæ possibilès continentur sub ratione analogâ finitâ quidditative: Ergo possunt repræsenti per speciem entitative finitam.

Confirmatur amplius: Sola species infinitò modò repræsensans objectum infinitum, infinitatem ab objecto desumit: Sed species quæ repræsensaret collectionem possibilem, non infi-

nitò, sed finitò modò repræsensaret illam: Ergo non esset infinita entitative.

S. IV.

Præcipua objectiones solvuntur.

74 **O**bjicies primò, Implicat lumen intellectuale, & cognitionem hominis, vel Angeli, esse infinita: Sed collectio omnium possibilem non potest attingi nisi per lumen, & cognitionem infinitam: Ergo implicat totam collectionem possibilem extra verbum, ab homine vel Angelo cognosci. Major supponitur ex Philosophia, Minor verò sic ostenditur. Objectum infinitum finitò lumine & cognitione finitâ attingi nequit: Sed omnium possibilem collectio infinita est: Ergo non nisi infinito lumine, & cognitione infinitâ, potest cognosci.

75 **R**espondeo concessa Majori, negando Minorem, ad cuius probationem dicendum est, quod licet objectum infinitum non possit infinito modo & comprehensive attingi, nisi per lumen & cognitionem infinitam: potest tamen finitò modo, & quidditative cognosci, finitò lumine, & cognitione finitâ, ut patet in visione beatificâ; beati enim per lumen gloriæ finitum, & per visionem similiter finitam, Deum quidditative cognoscunt, quævis sit infinitus per essentiam. Unde sic arguo: Infinitas Dei est major, quam infinitas collectionis possibilem, cum hæc sit tantum infinitas multitudinis, & per participationem, illa verò infinitas per essentiam: At infinitas divina non obstat, quominus Deus possit ab intellectu creato per lumen & cognitionem finitam quidditative cognosci: Ergo nec infinitas collectionis possibilem obstat poterit, quin ab intellectu creato, per lumen finitum, & finitam cognitionem, quidditative possit cognosci.

76 **O**bjicies secundo: Non potest dari cognitio sine specie repræsensante objectum? Sed nulla potest dari species, quæ omnia possibilia repræsensaret: Ergo tota collectio possibilem non potest à beatis extra verbum cognosci. Major supponitur ex Philosophia, Minor verò ita datur, Species repræsensans totam collectionem possibilem esset actu infinita: Sed implicat dari speciem actu infinitam, cum non sit dabile infinitum in actu: Ergo implicat dari speciem quæ omnia possibilia repræsensaret. Minor patet. Major probatur. Species repræsensans omnia possibilia, esset ejusdem quidditatis cum tota possibilem collectione: Sed collectio possibilem est infinita: Ergo species omnia possibilia repræsensans esset actu infinita.

77 **R**espondeo concessa Majori, negando Minorem, & ad ejus probationem, nego Majorem; species enim repræsensans totam collectionem possibilem, non esset actu infinita, sed finita. Ad probationem autem in contrarium, nego etiam Majorem; non enim rectè colligitur infinitas speciei omnia possibilia repræsensantis, ex infinitate objecti quod repræsensaret. Tum quia illud finitò modò repræsensaret: ut autem ex objecto infinito, infinitas derivetur ad speciem, debet modò infinitò, infinitâque efficaciâ tale objectum attingere; ut constet in actu charitatis, habente pro objecto Deum, à quo tamen infinitam dignitatem non accipit, quia vis seu perfectio infinita objecti, impeditur à limitatione conatus, & virtutis operativæ, ne infinitatem in talem actum transundat. Tum etiam, quia omnia possibilia repræsensarentur à specie, ut staret sub quidditate finitâ, cujus oppositum necesse-

cessarium erat, ut infinitas objecti transfundere-
tur ad speciem, ut supra dicebamus loquentes de
cognitione.

Dices: Non stat Deum quidditative contineri
in specie finito modo ipsum representante, quia
Deus infinitus est: Sed collectio possibilium et-
iam est infinita: Ergo nequit quidditative con-
tineri in specie illam representante modo fini-
to.

Respondeo distinguendo causalem Majoris:
Quia infinitus est, utcumque, nego Majorem.
Quia infinitus est in ratione quidditatis, concedo
Majorem. Similiter distinguo Minorem: Colle-
ctio possibilium est infinita in multitudine, con-
cedo Minorem. In ratione quidditatis, nego
Minorem, & Consequentiam.

Ratio autem discriminis inter utrumque ge-
nus infiniti est duplex. Prima, quia species quid-
ditative representans objectum, debet esse e-
jusdem immaterialitatis cum illo, saltem quoad
gradum, ut disp. 2. art. 1. ostensum est: implicat
autem speciem finitam convenire cum Deo in
gradu immaterialitatis; quia, ut ibidem diceba-
mus, gradus immaterialitatis divina, nedum ma-
teriam physicam, verum etiam metaphysicam,
id est potentialitatem omnem excludit; quæ
exclusio nulli entitati creatæ & finitæ potest
competere: non autem repugnat entitati finitæ,
cum tota collectione possibilium, quantumvis
sic infinita, in gradu immaterialitatis convenire;
& ideo non repugnat entitati finitæ, totam col-
lectionem possibilium representare quidditative.

Secunda ratio discriminis est, quia species
quidditativa petit univocam convenientiam
cum objecto representato, ut loco citato cum D.
Thoma demonstravimus: repugnat autem con-
venientia univoca entitatis finitæ cum Deo, non
autem cum tota collectione possibilium; & ideo
implicat quod species entitativè finita, repræ-
sentet Deum quidditative; non autem quod spe-
cies finita entitativè, totam collectionem possi-
bilium quidditative representet.

Objicies tertio: Si cognitio omnium possibi-
lium extra verbum, esset possibilis, deberet at-
tribui animæ Christi, cum ipsi tribuenda sit om-
nis perfectio possibilis, cum majori perfectione
non impossibile, ut docent Theologi in Tra-
ctatu de Incarnatione: Sed cognitio omnium
possibilium extra verbum, animæ Christi non
conceditur a Theologis; imò ipsi expresse denegat
a D. Thoma, quæst. 20. de verit. art. 5. ad 1.
verbis supra in prima probatione conclusionis
relatis: Ergo talis cognitio possibilis non est.

Respondeo negando sequelam Majoris, est
enim inconveniens, quod plura cognoscantur ab
anima Christi Domini, per scientiam rerum ex-
tra verbum, quam per cognitionem rerum in
verbo; unde cum anima Christi non cognoverit
in verbo, per scientiam beatam, totam possibi-
lium collectionem, ut s. ostendimus; dicendum
est quod pariter illam non cognovit extra ver-
bum, per scientiam infusam. Ad probationem
in contrarium dico, quod licet anima Christi at-
tribuenda sit omnis perfectio possibilis, quæ il-
lius modo connaturali operandi non opponitur,
illa tamen quæ modum connaturalem operandi
ipsius non servat, ei concedenda non est: talis
autem est omnium possibilium cognitio extra
verbum, quia ut docet D. Thomas 3. parte
quæst. 1. art. 4. connaturale est animæ Christi,
ut recipiat species minus universales, quam illa

Tom. I.

quæ fuerunt inditæ mentibus Angelorum: unde
cum omnium possibilium cognitio haberi ne-
queat ab anima Christi, absque specie in illa re-
cepta, quæ universalior sit speciebus mentibus
Angelorum infusis, cognitio totius collectionis
possibilium extra verbum, non est consentanea
connaturali modo operandi animæ Christi.

ARTICULUS IV.

*An Deus ut est in se videri possit, nullâ visâ
creaturâ possibili in particulari?*

Vazquez hic disp. 50. cap. 4. in eo dicit esse
repugnantiam, quod ex una parte Thomistæ
asserunt videri creaturas in Deo, ex vi visionis
divinæ essentia, & ex altera dicunt visâ Deo
posse nullam creaturam possibilem in particula-
ri videri. Nihilominus

Dico breviter, non implicare quod Deus ut in
se est videatur, nullâ visâ creaturâ possibili in
particulari.

Probat: Omnipotentia divina multo magis
est absoluta & independens a qualibet creatura
in particulari, quam virtus vel potentia creata a
suis effectibus, vel objectis materialibus: Sed
causæ & virtutes creatæ possunt in se videri, &
quidditative cognosci, non visis in particulari il-
larum effectibus, aut objectis materialibus; ut
constat in potentia viva, quam possumus quid-
ditative cognoscere, tamen nullum colorem in
particulari ab ea visum percipiamus: Ergo afor-
tiori potest Deus quidditative cognosci & videri
ut in se est, nullâ visâ creaturâ possibili in par-
ticulari.

Confirmatur primò: Ad cognoscendam quid-
ditative omnipotentiam divinam, non debent
omnes creaturæ possibiles in particulari in ea
cognosci, alioquin illa non posset videri, & quid-
ditative cognosci, nisi comprehenderetur: Ergo
neque aliqua determinate debet videri. Conse-
quentia patet, non est enim major ratio, cur
una potius debeat videri quam altera.

Confirmatur secundò: Divina essentia est ratio
cognoscendi creaturas possibiles, ad eum mo-
dum quo principium demonstrationis est ratio
cognoscendi conclusiones, ut docet D. Thomas
hic art. 8. nam creaturæ possibiles sunt tantum
virtualiter aut eminenter in Deo, sicut conclu-
siones in principio: Ergo sicut principium alicujus
demonstrationis clare in se videri potest, nul-
lâ visâ conclusione in particulari & determina-
te; ita & divina essentia, nullâ visâ creaturâ pos-
sibili. Quare idem S. Doctor ibidem in resp. ad 4.
*Si solus Deus videretur qui est fons totius esse & verita-
tis, ita repletur naturale desiderium sciendi, quod ni-
hil aliud quereretur, & videns Deum, esset beatus. Unde
dicit Augustinus 5. Confess. Infelix homo qui scit om-
nia illa, scilicet creaturas, se autem nescit. Beatus au-
tem qui se scit, etiamsi illa nesciat. Qui vero te & illa
novit, non propter illa beator est, sed propter te solum
beatus.*

Objicies primò: Si aliqua ex creaturis in par-
ticulari redderetur impossibilis, omnipotentia
Dei deficeret: Ergo illa est connexa cum possi-
bilitate cuiuslibet creaturæ in particulari, &
consequenter non potest in se videri, & quid-
ditative cognosci, nisi creaturæ possibiles in par-
ticulari videantur.

Respondeo, quod licet deficeret omnipotentia
Dei ex defectu alicujus creaturæ possibilis (non
quidem per locum intrinsecum sed extrinsecum;

Z

id

id est ab extrinseco & à posteriori colligeretur destructa) tamē ad illā quidditative cognoscendam, non requiritur quod in particulari constet, hanc vel illam creaturam esse possibilem (alioquin, ut supra dicebamus, deberent cognosci omnes creaturæ possibilem in particulari; cum non sit major ratio cur una potius debeat cognosci ut possibilem, quam altera) sed sufficit quod constet totam collectionem creaturarum in communi esse possibilem, & nullam ex illis reddi posse impossibilem.

84. Objicies secundo: Si daretur aliqua visio beata, quæ nullam creaturam in particulari videret, talis visio esset omnium possibilem minima, nullumque haberet gradum intentionis: Sed hoc dici nequit: Ergo nec illud. Sequela Majoris probatur: Visio beata dicitur major vel minor, intensior aut remissior, ex hoc quod plures vel pauciores creaturas possibilem in essentia divina clarè vita cognoscat: Ergo si sit possibilem aliqua, quæ nullam omnino in particulari attingat, erit omnium minima, & absque ullo gradu intentionis.

Respondeo, negando sequelam Majoris, intensio enim vel remissio visionis beatificæ, non attenditur solum penes hoc quod plures vel pauciores creaturas possibilem in essentia divina cognoscat, sed etiam penes hoc quod magis vel minus clarè essentiam divinam, ejusque attributa videat: unde si daretur aliqua visio, quæ nullam creaturam possibilem in particulari cognosceret, non esset tamen omnium minima, quia possunt dari aliæ, quæ minus clarè & perfectè divinam essentiam, ejusque attributa cognoscerent.

85. Ad perfectam tamen nostræ assertionis intelligentiam, & plurium argumentorum solutionem, observandum est, quod licet Deus ut in se est videri possit, nullā visā creaturā possibilem in particulari; non potest tamen quidditative cognosci, nisi videatur ratio entis possibilem & creabilis in communi; necessarium enim videri debet ejus omnipotentia, scientia simplicis intelligentiæ, & eminentialis continentia creaturarum, quæ sine ratione entis creabilis & possibilem in communi cognosci nequeunt. Item non potest videri in Deo ratio ideæ & exemplaris, nisi videatur ideatus in communi, & ipsa divina essentia, ut imitabilis & participabilis à creaturis.

ARTICULUS VII.

Quas creaturas de facto beati videant in verbo, & unde diversitas eas videndi proveniat?

S. I.

Prima pars quæstionis resolvitur.

Dico primò: Beati vident in verbo omnia mysteria nostræ fidei.

86. Probatur conclusio primò quia visio beatificæ est dos animæ, succedens fidei; sicut comprehensio spei, & sequitur charitati; unde ea omnia quæ nobis hinc obfcurè revelantur per fidem, beatis in patria manifestantur in verbo, juxta illud prophetæ Psal. 47. *Sicut audivimus, sic vidimus in civitate Domini virtutum.* Cui etiam consonat illud Augustini 20. de civitat. cap. 21. *Quid videmus nisi Deum, & omnia illa quæ nunc non videmus credentes?*

A Secundo, Propositis rebus fidei, iuste & rationally quilibet fidelis deiderat illas videre: unde cum beatitudo sit perfectæ quietis, & integra satietas omnium iustorum desideriorum, beati in essentia divina clarè visā, vident omnia mysteria quæ hic in via per fidem crediderunt.

Tertiò, Cum Theologia nostra sit subalternata scientiæ Dei & beatorum, & scientia subalternata appetat ad sui perfectione conjungi subalternanti, & in tali conjunctione habere evidentiam suorum principiorum, ut exposuimus art. 2. disputationis proemialis: oportet quod Theologia nostra habeat in patria evidentiam mysteriorum fidei, quæ sunt principia ex quibus (ut est in nobis viatoribus) suas conclusiones deducit.

B Advertendum tamen est primò, quod licet beati videant in verbo omnia mysteria fidei, quantum ad substantiam, non tamen est necessè, quod illa videant, quantum ad omnes circumstantias temporis & loci, ut constat de resurrectione, & ultimo judicio, de quo dicitur Marci 13. *De die autem illa nemo scit, neque Angeli Dei in celo.* Item licet Angeli à principio suæ beatitudinis cognoverint in verbo mysterium Incarnationis, quantum ad substantiam, ut docet Thomas 1. p. quæst. 57. art. 5. ad 1. & 2. quæst. 2. art. 7. ad 1. non tamen secundum omnes rationes, aut circumstantias illius, sed processu temporis de illo fuerunt edocti, non quidem intra verbum (cum visio intra verbum invariabilis sit, & non crescat successu temporis, ut infra dicemus) sed extra verbum, per speciales revelationes & illustrationes. Unde S. Dionysius 7. cap. celestis Hierarchiæ inducit celestes mentes, quæstionem facientes animæ Christi, de suscepto pro nobis opere, & ipsum Jesum eas docentem ac illuminantem.

C Advertendum est etiam, illa mysteria quæ in unico tantum individuo complentur, ut mysterium Incarnationis, maternitas Beatæ Virginis, & similia, visio in uno individuo in essentia divina videri; illa verò quæ complentur in pluribus individuis, licet videantur omnia, non tamen videbuntur in unoquoque individuo. Et sic licet omnes beati videant sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum, non tamen vident omnes hostias quas quotidie consecrant sacerdotes. Et quamvis omnes videant mysterium Resurrectionis, non tamen videbunt omnes resurrecturos, saltem omnes damnatos: nam quantum ad beatos, rationabile est ut se omnes videant, & diligant, utpote socios, & confortes ejusdè beatitudinis.

Dico secundo, Quilibet beatus videt in essentia divina totum universum, prout includit suas partes principales, ut cælum, & elementa, ac omnia genera, omnesque species rerum creaturarum, tam spiritualium, quam corporalium, cum ipsarum proprietatibus; & tandem omnia singularia, quæ per se pertinent ad ornatum & perfectionem universi, & sunt partes principales illius. Ita docet D. Thomas hic art. 8. ad 4. his verbis: *Naturale desiderium rationalis creaturæ est ad sciendum omnia illa quæ pertinent ad perfectionem intellectus. Et hæc sunt species & genera rerum, & rationes earum, quæ in Deo quilibet videbit videns essentiam divinam.*

E Luculentius eandem veritatem declarat contra Gentes cap. 5. oratione 1. his verbis. *Quia visio divine substantiæ est ultimum finis cuiuslibet intellectualis substantiæ; omnis autem res cum pervenerit ad ultimum finem, quiescit appetitus eius naturalis, oportet*

aperitur, quod appetitus naturalis substantia intel-
 lectus divinam substantiam videns omnino quiescat.
 Hanc appetitus naturalis intellectus, ut cognoscit
 omnium verum genera, & species, & virtutes, & rō-
 tum universi ordinem; quod demonstrat humanum
 studium ex singula prædictorum: Quilibet igitur di-
 vinam substantiam videns omnino quiescat supra
 dicta. Quibus verbis, & docuit, & probavit no-
 stram conclusionem, quam ibidem ratione tertiã
 confirmat, ex eo quod Dominus Moysi petenti
 divinam substantiam visionem respondit, Ego
 ostendam tibi omne bonum. Et ex illo magno Gre-
 gorij dialogorum cap. 8. Quis est quod nesciant
 qui scientem omnia sciunt, quod saltē intelligi de-
 bet de omnibus quæ pertinent ad hoc universum.

Ex quibus colliges primò, quod cum ex D.
 Thoma omnes Angeli distinguantur specie ab
 invicem, quilibet beatus videt omnes & singu-
 los Angelos, non solum bonos, quos videt etiam
 titulo societatis beata, sed etiam malos & dam-
 natos. Videbit etiam quilibet beatus in cælis
 omnia sidera, stellas, omniumque corporum
 celestium constitutiones & motus: live distin-
 guantur specie (quod probabilius est) live solum
 distinguantur numero, ut aliqui volunt,
 quia hæc pertinent ad ornatum & integritatem
 universi, & sunt partes principales illius.

Colliges secundò, quod quia singularia materia-
 lia & corruptibilia, non pertinent simpli-
 citer ad perfectionem universi, nec intenduntur
 per se primò, sed tantum secundariò, & propter
 conservationem speciei quæ in uno individuo
 corruptibili conservari non potest, illa omnia
 non cognoscuntur à beatis in verbo, nisi forte
 spectent ad eorum statum. Unde S. Thomas hic
 art. 8. ad 4. Cognoscere singularia non est de perfe-
 ctione intellectus creati, nec ad hoc eius naturale desi-
 derium tendit.

Dicitur tertio: Beati vident in verbo ea quæ
 pertinent ad proprium statum: non tamen omnia,
 sed aliqua cognoscunt extra verbum, per
 revelationem & illuminationem.

Prima pars probatur: Ut enim supra diximus,
 beatitudo perfecte satiare debet omnem ap-
 petitum iustum creaturæ rationalis, unde cum
 beati habeant inclinationem & appetitum ad
 cognoscendâ ea quæ pertinent ad proprium sta-
 tum, ea debent in verbo cognoscere.

Confirmatur & magis illustratur hæc ratio.
 Beatus tripliciter potest considerari: primò ut
 est elevatus ad ordinem gratiæ, secundò ut est
 pars universi, tertio quatenus est talis persona
 particularis, & quatenus est vel fuit in tali di-
 gnitate constitutus; puta Rex, Summus Pon-
 tificex, Patriarcha Religionis, paterfamilias &c.
 Et secundum hanc triplicem considerationem
 diversa appetit cognoscere objecta. Primo enim
 modo petit cognoscere mysteria fidei; ut gra-
 tiam, lumen gloriæ, suam prædestinationem,
 mysterium Incarnationis, Eucharistiæ, &c. Se-
 cundo modo petit cognoscere species & natu-
 ras, ac partes principales huius universi, ut
 Angelos, cælos, elementa &c. Tertio modo petit
 cognoscere ea quæ pertinent ad suum sta-
 tum: v.g. D. Gregorius, quia fuit Summus Pon-
 tificex, appetit cognoscere ea quæ pertinent ad
 statum præsentem vel futurum Ecclesiæ, S. Do-
 minicus ea quæ pertinent ad statum sui ordinis,
 S. Ludovicus ea quæ pertinent ad statum Regni
 Franciæ: unde cum in beatitudine sit perfecta
 quies, & integra satietas omnium iustorum de-

teriorum, dicendum est beatos cognoscere in
 verbo non solum mysteria fidei; & partes prin-
 cipalio res huius universi, sed etiam ea quæ per-
 tinent ad proprium ipsorum statum.

Ex quo inferes, quod Beatissima Virgo mul-
 to plura videt in verbo, quam alii sancti, quan-
 tum ad preces & cognitiones hominum: cum
 enim sit Advocata fidelium, & Mater miseri-
 cordiæ, debet ut in pluribus videre statum fide-
 lium, ut eis prodesse possit. Videre autem om-
 nia futura contingentia, & omnes actus liberos,
 & cogitationes cordis, pertinet ad solum
 Christum, qui cum sit constitutus à Deo iudex
 omnium hominum, quia filius hominis est, ut
 dicitur Joan. 5. debet cognoscere omnes homi-
 nes iudicandos, & singulos eorum actus, cum
 omnibus circumstantiis, ut possit de illis rectum
 proferre iudicium. Ut docet S. Thomas 3. parte
 quaest. 10. art. 2. ubi sic discurrit: *Vnusquisque in-
 tellectus creatus in verbo cognoscit; non quidem om-
 nia simpliciter, sed tanto plura, quanto perfectius vi-
 det verbum. Nulli tamen intellectui beato deest, quin
 cognoscit in verbo omnia quæ ad ipsum spectant. Ad
 Christum autem & ad eius dignitatem spectant quo-
 dammodo omnia, in quantum ei subiecta sunt om-
 nia. Ipse etiam est omnium iudex constitutus à Deo,
 quia filius hominis est, ut dicitur Ioan. 5. Et ideo anima
 Christi in verbo cognoscit omnia existentia secundum
 quod contingunt tempus, & etiam hominum cogitatio-
 nes, quorum est iudex: ita ut quod de eo dicitur Ioan. 2.
 Ipse sciebat quid esset in homine, potest intelligi non
 solum quantum ad scientiam divinam, sed etiam
 quantum ad scientiam animæ eius quam habet in verbo.*

Dices, Si quilibet beatus in verbo cognosce-
 ret ea quæ pertinent ad proprium statum, seque-
 retur minus beatus, interdum in verbo plura
 cognoscere, quam magis beatus; quia po-
 test contingere quod plures creaturæ ad eum
 statum pertineant, v. g. si sit fundator alicujus
 Religionis: Sed hoc videtur absurdum, cum e-
 nim quò plures creaturæ in verbo videntur, eò
 visio beatifica sit perfectior, repugnat quòd mi-
 nus beatus plures creaturas in verbo cognoscat,
 quam magis beatus.

Respondeo primò negando sequelam Majoris,
 quia in tali casu compensatur visio illa tot
 individuum quæ ab illo fundatore videntur,
 visione aliorum quæ vel erunt in æquali nume-
 ro, ut sic æquatur visiones; vel licet forsitan in
 numero superentur, illa tamen in perfectione
 excedent.

Respondeo secundò, concessa Majori, negan-
 do Minorem, ad cuius probationem, dicendum
 est, dupliciter creaturas posse cognosci in verbo:
 proximo ex vi luminis gloriæ, ut penetrantis
 divinam essentiam & omnipotentiam, quo pacto
 cognoscuntur in verbo creaturæ possibile, ut
 supra ostendimus: secundò ex vi luminis glo-
 riæ, ut eminenter quodammodo continet lu-
 men propheticum, & habet vim manifestandi
 per modum revelationis, ea quæ Deus libere
 vult manifestare, ut exposuimus art. 3. Cognos-
 cere ergo plures creaturas in verbo primò mo-
 dò, arguit excessum in beatitudine essentiali, &
 in clara Dei visione; secus autem cognitio crea-
 turarum in verbo, secundò modò, & ex vi re-
 velationis, quo pacto cognoscuntur à quolibet
 beato ea quæ pertinent ad proprium statum;
 imò, ut statim dicemus, probabile est beatos
 plura ad proprium statum pertinentia per re-
 velationem extra verbum cognoscere.

99 Probatum ergo secunda pars, contra aliquos A
 qui docent beatos omnia quae ad eorum statum
 pertinent in verbo cognoscere. Si beati in ver-
 bo viderent omnia quae pertinent ad eorum sta-
 tum, ea scirent ab initio beatitudinis, & non per
 successionem temporum, cum visio beata sit im-
 mutabilis, & tota simul, & non crescat per suc-
 cessionem, ut sequenti disputatione dicemus.
 At constat Angelos, circa ea quae accidunt re-
 gnis, vel provinciis, vel hominibus suae curae
 commissis (quae utique ad proprium illorum sta-
 tum pertinent) non semper omnia scire à princi-
 pio beatitudinis, sed dari locutionem, & illumi-
 nationem inter ipsos Angelos, ut docetur in
 Tractatu de Angelis, & constat ex Danielis 10.
 tibi Angelus Persarum; & Angelus Iudaeorum,
 dicuntur inter se altercati, pugnare, & litigare
 (contrarietate rerum, non voluntatum, ut expli-
 cat S. Thomas infra quaest. 113, art. 2.) quia scilicet
 adhuc illis ignota erat voluntas divina cir-
 ca liberationem Iudaeorum. Ergo beati non vi-
 dent in verbo omnia quae pertinent ad illorum
 statum, sed aliqua extra verbum per revelatio-
 nem cognoscunt.

100 Confirmatur, & magis illustratur haec veri-
 tas, egregio D. Thomae testimonio desumpto ex
 4. sent. dist. 49. quaest. 2. art. 5. ad 2. ubi sic habet:
*Nihil prohibet dicere quod post diem iudicii, quando
 gloria hominum & Angelorum erit penitus consum-
 mata, omnes beati scient omnia quae Deus scient à vi-
 sionis novit; ita tamen quod non omnes omnia videant
 in essentia divina, sed anima Christi ibi plene videbit
 omnia, sicut & nunc videt; alij autem videbunt ibi
 plura vel pauciora, secundum gradum quo Deum cog-
 noscunt; & sic anima Christi, de his quae praeter alios vi-
 det in verbo, omnes alias illuminabit. Unde dicitur
 Apocalypsis 21. quod claritas Dei illuminat civitatem
 beatorum, & lucerna eius est agnus. Et similiter An-
 geli superiores illuminabunt inferiores, non quidem
 nova illuminatione, ut scientia inferiorum augeatur
 per hoc, sed quadam continuatione illuminationis, sicut
 si intelligatur quod sol quiescens illuminat aërem.*
 Quibus verbis clarissime docet, quod beati post
 diem iudicii, multa quae pertinent ad abundan-
 tiorum gloriam, videbunt formaliter in verbo;
 quaedam vero extra verbum, ut pertinentia ad
 gloriam accidentalem, per illuminationes quae
 fiunt à superioribus, praesertim ab anima Christi,
 vidente in verbo omnia quae Deus cognoscit in
 seipso per scientiam visionis. Unde Caietanus 2.
 2. quaest. 83. art. 4. dicit aliquid posse cognosci
 per visionem beatam dupliciter. Primo forma-
 liter, & hoc modo cognoscitur à beatis quid-
 quid vident initio suae beatitudinis. Secundò
 causaliter, quatenus ex scientia beata, tanquam
 proprietate resultat scientia inferior, quae infusa
 dicitur, per quam cognoscunt successivè quid-
 quid per illuminationem excipiunt. Altero ergo
 ex his duobus modis cognoscunt beati in
 patria quae pertinent ad proprium statum, ac
 proinde omnes preces ac orationes ad ipsos fu-
 sas, vel fundendas. Unde quando D. Thomas
 dicit 3. p. quaest. 10. art. 2. quod nulli beato deest,
quin cognoscat in verbo omnia quae ad ipsum spectant,
 intelligi debet, beatum ea in verbo cognoscere,
 vel formaliter, vel causaliter. Vel etiam dici po-
 test, illum loqui de his quae spectant ad statum
 beati directe & per se, qualia sunt ea quae in ipso
 beatitudinis statu ipse agere debet (haec enim
 probabile est, beatos in verbo videre) non au-
 tem de his quae per accidens tantum & indire-

ctè ad ejus statum pertinent, qualia sunt ea quae
 apud nos aguntur, & orationes quae ad eos fiunt,
 aut personarum quae illorum patrocinio & custo-
 dia committuntur; nam illa omnia non vident à
 beatis in verbo, sed extra verbum, per speciales
 revelationes, multò probabilius est; ut sic detur
 locus in multis consultationi divinae sapientiae,
 & illuminationi superiorum Angelorum ad in-
 feriores.

§. II.

*Altera difficultas resolvitur, & declaratur, quoniam
 sint causae, à quibus provenit diversitas videndi
 creaturas in verbo.*

Dico quartò: Causa cur plures vel pauciores
 creaturae possibiles, à beatis in verbo vi-
 deantur, sumitur ex majori vel minori inten-
 tione luminis gloriae: ratio verò cur haec creaturae
 possibiles in particulari potius quam aliae cog-
 noscantur, peritur ex ipsa natura creaturarum;
 quia quaedam sunt de se latentes, quaedam
 manifestiores; & ita quaedam majori luminis pro-
 portionem sunt, quaedam minori.

Prima pars conclusionis sequitur ex princi-
 pijs supra statutis: Cum enim creatura possibi-
 les, in essentia divina tanquam in causa, & me-
 dio prius cognoscere videantur; ratio videndi plu-
 res vel pauciores creaturas possibiles, est major
 vel minor penetratio divinae essentiae, primario
 cognitae: Sed major vel minor divina essentia
 penetratio, oritur ex majori vel minori inten-
 tione luminis gloriae: Ergo causa cur plures vel
 pauciores creaturae possibiles à beatis in verbo
 videantur sumitur ex maiori vel minori inten-
 tione luminis gloriae.

Secunda pars docetur à D. Thoma quaest. 2.
 de verit. art. 4. ad 12. ubi loquens de cognitione
 creaturarum possibilium in verbo, dicit: *Quae-
 dam sunt latentes, quaedam manifestiores; & ideo
 ex visione divina essentiae quaedam cognoscuntur, quae-
 dam non. Ratio etiam id suadet. Ita enim se habet
 causa ad manifestandum effectus; sicut princi-
 pium ad inferendas conclusiones; unde sicut ex
 principijs demonstrationis statim aliqua con-
 clusiones eliciuntur; quaedam vero non nisi per
 multa media, quia sunt ab illis magis remotae:
 ita etiam quidam sunt effectus in divina essentia
 manifestiores, quia ea visa, statim cognoscuntur
 à lumine gloriae, quamvis remisso; alij verò la-
 tentiores, qui ut videantur indigent lumine glo-
 riae magis intenso, & divinam naturam intimius
 penetrante.*

Qui verò effectus manifestiores, & qui laten-
 tiores sunt, variè ab Authoribus explicatur. Alij
 qui existimant creaturas esse latentes, vel
 manifestiores, ob majorem vel minorem perfe-
 ctionem & essentiam. Alij, ob majorem vel mi-
 norem convenientiam & similitudinem cum
 Deo. Alij sentiunt, illos esse effectus manifestio-
 res, qui majorem habent proportionem cum in-
 tellectu, & modo intelligendi beatorum; laten-
 tiores autem, qui magis ab hac proportionem re-
 cedunt. Alij denique dicunt, illam creaturam
 debere dici latentem in Deo, & requirere
 perfectius lumen ut videatur, quae cognoscitur
 non solum quoad an est, & quali superficialiter,
 sed etiam quoad quid est, & penetrando omnes
 rationes intelligibiles, secundum quas subest
 divina providentia.

Dico quintò: Causa proxima, & intrinseca,
 à quibus provenit diversitas videndi has creatur-
 ras existentes vel futuras in verbo, potius quam
 alias,

alias, sunt lumen gloriæ, & divina essentia, in ratione speciei intelligibilis, intellectui beatorum diversimodè applicata ac determinata, iuxta exigentiam luminis, ad representandas has potius creaturas quam alias.

Colligitur ex D. Thoma variis in locis: nam hic art. 6. & 7. & 3. contra Gentes cap. 57. reducit diversitatem visionis beatæ ad diversitatem luminis gloriæ. Et quæst. 8. de verit. art. 4. ad 2. recurrit ad diversam applicationem divinæ essentia, in ratione speciei, quæ semper comitatur proportionem luminis gloriæ.

106 Probat etiam conclusio ratione. Principia intrinseca visionis beatæ (id est intra intellectum existentia) sunt lumen gloriæ, & essentia divina per modum speciei intelligibilis, intellectui beatorum unita, ut supra declaratum est: Unde cum diversitas cognitionis peti debeat ex principiis intrinsecis ad illam concurrentibus, etiam diversitas videndi has creaturas potius quam alias, sumi debet ex differentia individuali luminis gloriæ, & ex unione essentia divinæ, ut speciei intelligibilis, quæ juxta proportionem luminis, plus vel minus se manifestat beatis, & est ratio videndi plures vel pauciores creaturas.

Dico ultimò: Causa extrinseca & remota, cur aliqua creatura existens vel futura videatur à beatis, potius quam alia, sunt status cujuslibet beati, & voluntas Dei applicans & determinans essentiam divinam in ratione speciei, ad representandum has creaturas potius quam alias.

107 Prima pars conclusionis evidens est: ut enim offendimus §. præcedenti, visio beatæ, cum sit perfecte satiativa omnis justii desiderii, manifestat beatis omnia quæ pertinent ad proprium illorum statum: Unde cum ad statum cujuscumque beati, aliqua creatura in particulari pertineat, ut antea declaravimus, status cujuslibet beati est causa extrinseca, & remota, cur hæc potius quam alia creatura in verbo cognoscantur.

Addo quòd, sicut charitas recepta in Petro, magis ipsum inclinât ad seipsum amandum, quam alium; & sicut virtus fortitudinis, licet sit ejusdem speciei in viro, & in muliere, inclinât tamen virum ad aggrediendum hostes, non feminam, quia hoc non decet statum ipsius. Ita etiam lumen gloriæ perficit, & inclinât subjectum in quo recipitur, secundum modum, & capacitatem ipsius; & determinât intellectum beati, ad videndum has creaturas potius quam alias, secundum quod postulat proprius cujuscumque status. Ergo status cujuslibet beati, est causa veluti extrinseca, à qua oritur diversitas videndi in verbo has creaturas potius quam alias.

108 Secunda verò pars, quæ asserit talem diversitatem peti etiam ex libero decreto divinæ voluntatis, divinam essentiam in ratione speciei intelligibilis intellectui beatorum diversimodè applicantis, evidens est. Cum enim essentia divina, ut gerens vices speciei, non sit ex se determinata, sed indifferens ad representandum has potius quam illas creaturas, debet extrinsecè determinari, & applicari per decretum divinæ voluntatis, ad representandas tales creaturas potius quam alias, juxta exigentiam luminis gloriæ, & meritum ac statum cujuslibet beati. Et ideo essentia divina vocari solet speculum voluntarium, quia non representat nisi ea quæ Deus vult: & ordinat; nisi ut applicata, & de-

A terminata per liberum decretum voluntatis divinæ: sicut divina omnipotentia non determinatur ad hæc potius quam illa producenda, nisi ratione ejusdem decreti.

DISPUTATIO VI.

De mensura visionis Beatificæ.

A D complementum hujus Tractatus, superest ut de mensura visionis beatificæ disseramus, & durationem, per quam illa mensuratur, breviter explicemus. Unde fit

ARTICULUS UNICUS.

Quenam sit mensura visionis beatificæ?

§. I

Præmittenda ad resolutionem questionis.

C Uppono primò, visionem beatificam esse omnino invariabilem, & quæcumque videntur à beatis in verbo, non successivè sed simul videri.

Ita docet D. Thomas hic art. 10. & 3. contra Gentes ca. 60. & colligitur ex SS. Patribus: Augustinus enim 15. de Trinit. cap. 16. loquens de visione beatæ: *Non erunt, inquit, volubiles nostræ cogitationes, ab aliis in alia euntes atque redeuntes; sed omnem scientiam nostram simul uno conceptu videbimus.* Idem docet D. Bernardus, de consid. cap. 13. ubi sic habet: *Non enim tunc fragilis acies mentis nostræ, quantumcumque vehementer intendens, aliquatenus dissiptet, reflectere in suam pluralitatem; colligat se magis, adunabit, conformabitque unitati illius, vel potius unitati illi.*

Eadem veritas significari videtur Isaia 6. cum enim dixisset Propheta, quòd *Seraphim stabant* (scilicet ante thronum Dei) statim subjungit, *sex alæ erant uni, & sex alæ alteri, & duabus volabant*: quæ verba expendens idem Bernardus serm. 4. de verbis Isaia: *Ad quid* (inquit) *tunc alæ, si stant? Cui interrogatori sic respondet: Credo autem, sicut in volatu alacritatem, sic & in statione immobilitatem promittit.*

Probat etiam eadem suppositio triplici ratione quam habet D. Thomas locis citatis. Prima est, quia beati omnia quæ vident in verbo, vident in unica specie divinæ essentia: ea autem quæ videntur in unica specie, videntur simul, & non successivè. Quam rationem etiam tangit D. Bernardus serm. 31. in Cant. ubi loquens de excellentia divinæ visionis, sic ait: *Ille visio stat, quia forma stat quæ tunc videtur: est enim, nec ullam capit ex eo quòd est, sicut, vel erit, mutationem.*

Secunda ratio est. Felicitas perfecta (qualem habent beati in visione Dei) non est secundum habitum, sed secundum actum, ut dicit Aristoteles 10. Ethic. Ergo non unum potius, & aliud posterius, sed omnia simul & semper, secundum actum, & in uno actu videntur à beatis.

Tertia ratio quam etiam adducit S. Thomas locis citatis, sic potest proponi. Unaquæque res, cum venerit ad finem ultimum finem, quiescit, cum omnis motus sit ad acquirendam finem: Sed ultimus finis intellectus est visio divinæ essentia: Ergo intellectus divinam essen-